

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Motivy k užívání drog u studentů středních škol v Jindřichově Hradci
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor práce: Alice Klimešová

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Vácha

Datum odevzdání práce: 5. 5. 2010

Abstrakt

Motivy k užívání drog u studentů středních škol v Jindřichově Hradci

V dnešní době má česká mládež čím dál více zkušeností s návykovými látkami, především s alkoholem, nikotinem a s marihuanou. Z toho důvodu se autorka rozhodla zjistit nejčastější motivy vedoucí k užívání drog a jejich rozšířenost u studentů středních škol. Dále se autorka rozhodla zmapovat region města Jindřichův Hradec vzhledem k nedostatku informací pro tuto oblast. Statistiky týkající se problematiky užívání drog se totiž vztahují pouze na kraje či celou ČR.

Autorka provedla kvantitativní výzkum metodou dotazování, technikou anonymního dotazníku. Soubor byl stanoven kvótním, náhodným výběrem, kdy kvótou byl věk, pohlaví a typ studované školy. Základní výzkumný soubor se skládal ze tří podsouborů. Výzkumný soubor A byl nasycen respondenty z gymnázia, výzkumný soubor B respondenty ze střední školy a výzkumný soubor C respondenty z učiliště.

Výzkum ukázal, že motivy k užívání drog se u studentů v jednotlivých typech škol příliš neliší. Nejčastějšími z nich jsou podle studentů středních škol v Jindřichově Hradci touha po neobvyklých zážitcích a neschopnost vyřešit svůj problém či životní krizi jiným způsobem než užitím návykové látky. Dále bylo prokázáno, že studenti učiliště mají četnější zkušenosti s užíváním drog než studenti gymnázia i střední školy.

Přínosem bakalářské práce je samotné zmapování středních škol regionu Jindřichův Hradec v oblasti drogové problematiky, které podle slov ředitelů škol chybělo k vytvoření uceleného pohledu na problematiku užívání v této oblasti.

V rámci návrhů řešení drogové problematiky by bylo podle autorky potřebné provést výzkumy především v menších regionech. Autorka dále doporučuje častější přednášky o drogové problematice a exkurze do zařízení pro drogově závislé osoby.

Abstract

Motives for Drug Taking at High Schools Students in Jindřichův Hradec

Nowadays Czech young people have more and more experience with addictive substances, particularly with alcohol, nicotine and marihuana. Therefore the author has decided to find out the most frequent motives leading to drugs taking at high schools students. Due to the lack of relevant information for this area the author maps out the situation in the district of Jindřichův Hradec. Statistics concerning the issue of drugs taking are always related to the regions or the whole Czech Republic.

The author has carried out quantitative research using the method of questioning and the technique of the anonymous questionnaire. The set was determined by the quote random sample and the quote was the age, sex and type of school. The basic research set consisted of three subsets. Research set A involved students from Gymnasium schools, research set B involved students from other secondary schools and research set C involved students from apprentice training centres.

The research showed that the motives for drugs taking are not much different with respect to students from individual schools. According to the secondary school students in Jindřichův Hradec there belong among the most frequent motives longing for unusual experience and the inability to solve their problem or life crisis in a different way than by using the addictive substance. Further there was proved that students of apprentice training centres have more frequent experience with drugs taking than students from secondary school and Gymnasium schools.

Contribution of the Bachelor thesis lies in the mapping out secondary schools of the Jindřichův Hradec area with respect to the drug taking issue which was according to the opinions of schools headmasters missing for generating a complex conception of the drug taking issue in the area.

The author assumes that making a research particularly in smaller regions could help to solve the drug taking issue generally. The author also recommends more frequent lectures on drug taking issue and excursions to establishments for drug addicts.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Motivy k užívání drog u studentů středních škol v Jindřichově Hradci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 5. 5. 2010

.....
podpis studenta

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Pavlu Váchovi za vedení bakalářské práce. Také děkuji za vstřícnost a ochotu vedení středních škol, na kterých probíhal výzkum k bakalářské práci.

Obsah

Obsah	6
Úvod	7
1. SOUČASNÝ STAV	8
1.1 Motivace	8
1.1.1 Modely motivace	8
1.1.2 Vývoj motivace	9
1.2 Motivy	9
1.3 Potřeby	9
1.3.1 Klasifikace potřeb	10
1.3.2 Pudy	10
1.3.3 Psychosociální a psychické potřeby	11
1.3.4 Vývoj potřeb	12
1.3.5 Maslowova hierarchie potřeb	14
1.4 Užívání drog	14
1.4.1 Dělení drog	15
1.4.2 Drogy nejčastěji užívané	15
1.5 Závislost na drogách	18
1.5.1 Typy závislosti	18
1.5.2 Vývoj závislosti	19
1.5.3 Vznik závislosti	20
1. 6 Studenti středních škol – dospívání	21
2. CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY	23
2.1 Cíle práce	23
2.2 Hypotézy práce	23
3. METODIKA	24
3.1 Použitá metoda výzkumu	24
3.2 Popis výzkumného souboru	24
4. VÝSLEDKY	26
5. DISKUZE	44
6. ZÁVĚR	49
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51
8. KLÍČOVÁ SLOVA	56
9. PŘÍLOHY	57

Úvod

Psychoaktivní látky se objevují v lidské společnosti téměř od pradávna. Každá kultura měla svého šamana, čaroděje či kořenářku, kteří věděli o takovýchto látkách a jejich účincích. V dnešní době jsou informace o drogách rozšířené – především díky internetu a jiným médiím. V současnosti podle autorky není příliš velkým problémem získat návykovou látku. Podle studie ESPAD 2007 (5) (Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách ČR 2007) má zkušenost s nelegálními drogami 45 % mládeže. Tyto studie ukazují celkový stav v ČR či stav v krajích, proto se autorka ve své bakalářské práci rozhodla zjistit drogovou situaci problematiku v menším regionu – ve městě Jindřichův Hradec. Práce se tedy zaměřuje na motivy vedoucí k užívání drog a rozšířenost drog v populaci středoškolských studentů v Jindřichově Hradci. „*Motivy*“, jak uvádí Vágnerová (32), „*jsou faktory, které aktivizují lidské chování, zaměřují jej na určitý cíl a v tomto směru jej udržují po určitou dobu. Takto navozené jednání směřuje k uspokojení určité potřeby.*“

Nejčastějšími motivy k užívání drog jsou podle Radimeckého zvědavost, touha po dosažení povzneseného stavu, únik před nudou či beznadějí a potřeba rebelovat nebo se zařadit mezi vrstevníky (28). Autorka chce prostřednictvím bakalářské práce rozkrýt drogovou problematiku, především nejčastější motivy a rozšířenost, v regionu Jindřichův Hradec.

1. Současný stav

1.1 Motivace

Pojem motivace vymezuje Nakonečný (26): „*Motivace je proces energetizace, řízení a udržování chování (jednání)*“. Motivace má určitou funkci, kterou je hlavně účelné zaměření jednání člověka spjaté s jeho energetizací (intenzitou) a udržováním do okamžiku dosažení původního či náhradního cíle. Motivace bývá souhrnné označení pro motivy a jejich vliv na jedince (29).

1.1.1 Modely motivace

Motivace je podle homestatického modelu stimulována narušením homeostázy a jedinec přirozeně usiluje o rovnováhu. Existují dvě varianty tohoto modelu:

1. *model nedostatku* (vakua) vycházející z pocitu chybění něčeho či prázdnoty – to stimuluje jednání vedoucí k naplnění (například hlad, žízeň nebo touha získat vzdělání).
2. *model přebytku* (vybití) vycházející z pocitu napětí – k uklidnění a uspokojení dochází tehdy, když jedinec něco ze sebe vydá (kupříkladu vybití energii, vzteku či se odreagovat) (29).

V případě činnostního modelu je zdrojem motivace činnost, která není pouze prostředkem k dosažení uspokojení, ale je již cílem. Například jedince těší pohyb sám o sobě, nechce dosáhnout určitého výkonu. Činnost jako potřeba se nejvíce projevuje v tvůrčí práci či ve hře nezaměřující se na okamžitý efekt (32).

Podle emočního modelu je stav motivovanosti signalizován emočními prožitky. Tyto prožitky doprovázející navození potřeb, motivované chování i dosažení cíle, lze považovat za regulující a integrující složku motivace (32).

1.1.2 Vývoj motivace

Teze zdůrazňující vliv vnějších pohnutek a očekávání jsou následující (32):

- Člověk během života získává představy o hodnotách, které lze konkretizovat různými cíli.
- Některé situace vedou k možnosti dosáhnout cíle díky určitému chování, toto se označuje jako pohnutky.
- Určité očekávání, které by vedlo k dosažení požadovaného cíle, je spjato s pohnutkami.
- Je-li očekávání i pohnutky dostatečně silné, vytváří se úmysl či záměr realizovat požadované chování.
- Chování je uskutečněno ve vhodný okamžik, situaci.

1.2 Motivy

Slovo motiv je převzato z latinského jazyka, kde *„movere“* znamená pohybovat, hýbat. „Motivy“, jak uvádí Vágnerová (32), *„jsou faktory, které aktivizují lidské chování, zaměřují jej na určitý cíl a v tomto směru jej udržují po určitou dobu. Takto navozené jednání směřuje k uspokojení určité potřeby.“* Motiv vzniká na základě interakce vnějších podnětů a vnitřního stavu člověka (1).

Za základní formu motivů se považují potřeby, ostatní formy se z potřeb odvozují. Druhů motivů je více, ale zásadní rozdělení je toto:

1. *fyziologické nebo biogenní motivy* (vyjadřují biologické potřeby jedince, jako je pohyb, odpočinek či potrava a podobně),
2. *psychogenní nebo sociogenní motivy* (vyjadřují potřeby jedince jako sociální bytosti, například opora, kompetence a podobně) (25).

1.3 Potřeby

Jak uvádí Nakonečný (25): *„Potřeby jsou základní motivy, které vyjadřují nedostatky na úrovni fyzického i sociálního bytí člověka, a cílem chování, které je s nimi*

spojeno jako instrumentální aktivita, je redukce těchto potřeb, jež je prožívána jako různé druhy uspokojení (nasycení, odpočinek, pocit úlevy při vyhnutí nebezpečí, pocit osobního významu a tak podobně).“

1.3.1 Klasifikace potřeb

Různým způsobem lze rozdělit základní potřeby, například z hlediska jejich zaměření i vzniku:

1. *základní potřeby biologické*, tyto potřeby jsou vrozené a nezbytné pro zachování existence jedince (1),
2. *základní potřeby psychické* rozvíjející se z dispozic vrozených, ale jsou učení formovány (19),
3. *psychosociální potřeby charakteru sekundárního*, jsou nevrozené. Pod vlivem společnosti, ve které jedinec žije, se tyto potřeby vytvářejí (29).

1.3.2 Pudy

Pudy jsou považovány za biologické, vrozené potřeby. Podle Vágnerové lze pudy označovat za vrozenou tendenci k uspokojování základních biologických potřeb (32).

Lze je kategorizovat do 4 oblastí:

1. *obživný* sloužící k zachování biologické existence člověka je velmi intenzivní. Pocit žízně a hladu je signálem pro potřebu pití a jídla, ta bývá ovlivněna psychosociálně. Z tohoto důvodu lze za určitých podmínek dojít k její deformaci nebo potlačení (32).
2. *sebezáchovy*, základním lidským pudem je přežít, tedy potřeba stimulující veškeré činnosti vedoucí k obraně. Za některých podmínek lze dospět k ovlivnění tohoto pudu nějakým jiným, druhotným motivem majícím větší intenzitu. Například

sebepoškozování či sebeobětování může být projevem silnější potřeby – potřeby svobody (32).

3. *sexuální*, bývá odvozen z rozmnožovacího pudu. U lidí však není vždy jeho cílem plození potomka. V lidské společnosti jde naopak většinou jen o sexuální uspokojení. Motivační energie, za kterou je považována některými autory sexualita, se musí vybit dosažením slasti. Pokud tomu tak není, hledá si jinou možnost, jak se k této slasti dopracovat (29).

4. *péče o potomstvo*, tento primární pud je ve společnosti lidí spjat i s jinými důležitými potřebami. Například stimuluje potřebu seberealizace, citové vazby či potřebu otevřené budoucnosti jako pokračování rodu (32).

1.3.3 Psychosociální a psychické potřeby

Tyto potřeby se vyvíjí z vrozeného základu díky sociálním vlivům a různým vnějším prostředím. Jednotliví odborníci kladou důraz na něco jiného, ale většinu těchto potřeb uvádějí obdobně:

1. *potřebu bezpečí a jistoty* lze nejprůkazněji spatřit u dětí, které jsou závislé na rodičích. Dospělí jedinci tuto potřebu uspokojují pomocí kvalitních vztahů s lidmi představující zdroj bezpečí a jistoty (29).

2. *potřeba sociálních kontaktů, sounáležitosti, někam a někomu patřit*. Vztahy s ostatními nejsou pouze zdrojem bezpečí, ale i zdrojem této potřeby. Cílem je přijímat i dávat, milovat a být milován, mít místo v sociálních skupinách, ovládat a být ovládán. Lidé, kterým chybí přátelé, rodina, láska, tuto skutečnost silně pociťují (19).

3. *potřeba pomáhat, pečovat o druhé* není pouze naučená, ale má i základ vrozený, protože jedinec vždy potřeboval ostatní ke své existenci. Potřeba pomáhat se rozvíjí na

podkladě sociálního tlaku. Existuje sociokulturní vzorec chování, ve kterém má své místo i altruismus. Pro potřebu altruistického jednání je nezbytná schopnost vcítění do druhého, empatie a soucit vyplývající z hodnocení situace. Intenzita této potřeby bývá v některých situacích tak velká, že blokuje biologické potřeby (32).

4. *potřeba uznání a sebeúcty* zahrnuje dosažení úspěchu, prestiže, potřebu osobního hodnocení i hodnocení od druhých. Je možné je rozdělit na dva základní typy:

- a) úcta k sobě samému
- b) vážnost od druhých

Potřeba sebeúcty, pokud je uspokojena, vede k pocitu sebedůvěry, užitečnosti a potřebnosti. Neuspokojenost potřeby sebeúcty vytváří pocit nepotřebnosti a méněcennosti.

Během života se sebeúcta mění, například pro dospívající je uspokojení potřeby podmíněné souhlasem vrstevníků projevujícím se účastí v partě (19).

5. *potřeba seberealizace, naplnění vlastních předpokladů, možnost rozvoje.* Realizovat se tam, kde mají předpoklady reálnou šanci na úspěch. Jedinec má potřebu využití všech svých možností a schopností.

Související potřeby s potřebou seberealizace:

- a) potřeby estetické
- b) potřeby porozumění (1).

1.3.4 Vývoj potřeb

Motivy, lidské potřeby, se během života mění. Každé vývojové období má znaky, které jsou specifické. V těchto fázích lze určit potřeby, které jsou velmi důležité:

a) v kojeneckém věku je významná potřeba bezpečí a jistoty, kterou uspokojuje především kvalitní vztah s matkou. Další důležitou potřebou je potřeba stimulace a učení. Bez těchto potřeb by byl narušen další vývoj (9).

- b) v *batolecím* období se k těmto potřebám přidává potřeba aktivity, pohybu. Významnou součástí batolecího období je potřeba emancipace objevující se tehdy, pokud má dítě pocit jistoty a bezpečí. Objevuje se i potřeba sebeprosazení (32).
- c) v *předškolním* věku zůstává potřeba aktivity i prosazení. Podstatná je v tomto období potřeba sociálního kontaktu, především vztahy s vrstevníky a učením sociálních dovednostem (9).
- d) v *mladším školním* období je jednou z významných potřeb potřeba výkonu, prokázání svých dovedností. Dalšími důležitými jsou pak potřeba společenského uznání a citové akceptace (32).
- e) ve *středním školním věku* se objevuje potřeba smyslu učení, aby dítě bylo úspěšné ve škole. Se školou souvisí i ostatní potřeby podstatné pro tento věk a to potřeba seberealizace, kontaktu s vrstevníky a potřeba stejnosti (9).
- f) v *období dospívání (pubertě)* je významná potřeba emancipace, odpoutání od autority, především od rodičů, díky tomu se zvyšuje i potřeba sounáležitosti se skupinou vrstevníků. Dospívající začínají mít také potřebu otevřené budoucnosti. Hlavním posláním tohoto období je uspokojit potřebu hledání a rozvoje vlastní identity. Důležitý význam má také potřeba seberealizace zaměřená na dosažení toho, co si dospívající přeje (32).
- g) v *dospělosti* se přeměňují potřeby vztahové, otevřené budoucnosti, seberealizace. Během období dospělosti se mění potřeba smyslu života (9).
- h) ve *starší* lidé mění hodnotový žebříček i své potřeby. Bývá snížena potřeba stimulace i seberealizace, naopak se zvyšuje potřeba citového bezpečí a jistoty. Děti nebo vnoučata bývají zdrojem uspokojení potřeby otevřené budoucnosti (32).

Potřeby musí být uspokojeny, pokud tomu tak není, může se to projevit v nerovnoměrném vývoji, dokonce i v celém životě (9).

1.3.5 Maslowova hierarchie potřeb

A. H. Maslow, americký psycholog, sestavil již v roce 1954 pyramidovou stavbu podle pořadí naléhavosti základních lidských potřeb, která je některými odborníky používána dodnes (2).

Zde je Maslowova hierarchie potřeb řazená od těch nejnižších:

- Biologické potřeby – pít, dýchat, jíst, odpočívat apod.
- Potřeba bezpečí – potřeba nemít strach, být zajištěn
- Přimknutí – potřeba zapojení, někam patřit
- Úcta, respekt – potřeba sebeúcty, sebedůvěry a respektu druhých
- Poznání – potřeba rozumět, znát nové věci
- Estetika – potřeba harmonie a krásy
- Seberealizace – potřeba naplnění cílů
- Transcedence – spirituální potřeby (29).

1.4 Užívání drog

Některé potřeby, například potřeba sociálních kontaktů, někam patřit, se těžko naplňují, proto jedinec je může uspokojit užíváním drog ve skupině.

Podle Světové zdravotnické organizace je drogou „*jakákoliv látka, která, je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí*“. Podle odborné literatury je droga každá látka se dvěma základními vlastnostmi:

- *psychotropní efekt* = ovlivňuje lidské prožívání, mění způsob vidění a prožívání okolního světa
- *potenciální závislost* = je větší či menší, ale vždy je přítomen psychotropní efekt (27)

1.4.1 Dělení drog

Je mnoho systémů dělení návykových látek, nejčastěji používané jsou čtyři typy klasifikace drog:

1. podle vzniku:
 - a) syntetické – uměle vyrobené
 - b) semisyntetické
 - c) přírodní
2. podle typu působení na psychiku:
 - a) halucinogeny
 - b) stimulancia
 - c) tlumivé látky
3. podle míry rizika
 - a) vysoká
 - b) střední
 - c) malá
 - d) bez rizika (káva, čaj)
4. podle zákona
 - a) legální
 - b) nelegální (35)

1.4.2 Drogy nejčastěji užívané

Drogy vyvolávají různé pocity, proto je nutné uvést účinky těchto drog, které vyvolávají právě tyto pocity.

Studenti středních škol užívají nejčastěji podle Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách ČR 2007 tyto návykové látky (5):

1. *Alkohol* – tato věková skupina má v oblibě především nápoje sladkého likérového typu či různě ochucené destiláty, u chlapců převládá pití piva (15). Vyhledávanými účinky alkoholu jsou zlepšení nálady, pocit energie a sebevědomí, po

čase se objeví ztráta zábran (6). Malé dávky působí budivě, vyšší naopak tlumí, dostaví se únava a spánek (10). Požití alkoholu se projevuje opilostí (ebrieta) (16). Záleží na navyklosti jedince na požívání alkoholu, na váze, pohlaví a zdravotnímu stavu (30).

2. *Nikotin*, alkaloid tabáku se aplikuje nejčastěji kouřením. První kontakt s cigaretou obvykle nepřináší libou emoci, zpočátku se vyznačuje jako „sociální“ než psychická závislost – „kouření k dospělým patří, jsem dospělý“. Nikotin potlačuje agresivitu a podrážděnost, zvyšuje soustředěnost a paměť. Dalšími účinky jsou zvýšení chuti k jídlu či bránění nárůstu tělesné hmotnosti (31).

3. *Marihuana a hašiš*, konopné látky jsou nejčastěji užívanými (45 %) nelegálními drogami v této věkové skupině (5). K vyhledávaným účinkům těchto látek patří především zklidnění, pocit blaženosti a euforie či zostření smyslového vnímání. Marihuana je užívána především kouřením, méně často se aplikuje perorálně (10). Hašiš se obvykle užívá kouřením. (18).

4. *Opioidy a opiáty* jsou dalšími nelegálními drogami, které jsou oblíbené u dospívajících. Žádoucími účinky těchto látek jsou euforie doprovázená pocitem tepla a snížením vnímání tělesných vjemů, zklidnění až ospalost. Dalšími projevy bývá mióza (stažení zornic), přecházející k mydriáze (rozšíření zornic) či svědění (12). Tyto látky mají analgetické účinky, které jsou velmi silné. Heroin, jeden ze zástupců této skupiny drog, se aplikuje nejčastěji intravenózně (nitrožilně), méně rizikové je kouření, šňupání či inhalace z aluminiové fólie (21).

5. *Léky s psychotropními účinky* jsou další zneužívanou skupinou látek v tomto vývojovém období. Očekávanými účinky jsou euforie a navození celkového zklidnění jak psychického, tak fyzického. Většina těchto látek zmírňuje míru úzkosti a strachu (12). Užití látek je ve většině případů perorální (ústí), je však možný i injekční způsob aplikace. Často bývají užívány v kombinaci s alkoholem. Do této skupiny léků patří anxiolitika, opioidní analgetika, hypnotika a sedativa (7).

6. *Těkavé látky*, označované jako inhalační drogy, mají společný znak, pro který jsou vyhledávány. Tím je ovlivnění centrálního nervového systému po požití. Projevuje se následnou euforií s útlumem, objevují se poruchy vnímání ve formě sluchových a zrakových halucinací (12). Po odeznění účinků těkavých látek nastupuje kocovina. Typickým zástupcem, který je snadno dostupný v drogeriích, je toluen aplikující se inhalačně – buď přímo z láhve nebo vdechováním výparů z napuštěné tkaniny (8). S užíváním těchto látek má zkušenost 7 % této populace (5).

7. *Halucinogenní drogy* jsou vyhledávány pro své neobvyklé vlastnosti a účinky na lidskou psychiku. Účinky halucinogenů závisí na dané látce a její dávce a také na psychickém rozpoložení uživatele a jeho okolí (24). Projevy těchto látek jsou neschopnost ovládat pohyby, deformace vnímání času i prostoru, pocity chvění, zrakové a sluchové iluze, mírná euforie, dobrá nálada či naopak úzkost až deprese. Způsoby aplikace halucinogenních látek, za jejichž představitele bývá označován například psilocybin, meskalin či LSD, jsou nejčastěji perorální (ústí) či sublingvální (pod jazyk) podání (12). Zkušenosti s užíváním halucinogenních hub má 7,4 %, s LSD 5 % mládeže (5).

8. *Taneční drogy*, ke kterým patří především extáze, jsou nejrozšířenější drogou užívanou mladými lidmi na tanečních zábavách. Nejběžnějším způsobem užití extáze je perorální (ústí) (12). Tyto drogy jsou vyhledávány pro navození klidu a pohody, mizí stres. Při užívání v kolektivu se zvyšuje komunikativnost, nastupují pocity lásky a schopnost empatie (23). Zkušenost s užitím udává 5 % mládeže (5).

9. *Stimulancia* jsou vyhledávána především pro odstranění únavy, zvýšení pozornosti, zlepšení schopnosti empatie či pro odstranění zábran. Užití vede také k euforii, zrychlení myšlení, zvyšuje výkonnost organismu. Dalšími projevy mohou být motorický neklid, zrychlení srdečního rytmu a krevního tlaku, mydriáza (rozšíření zornic), nespavost, nechutenství. Nejznámějšími zástupci jsou amfetamin, pervitin nebo

kokain (22). Ke způsobům aplikace těchto drog patří injekční podání jako intravenózní (nitrožilní) či intranazální (nosem), perorálně (ústí), inhalace po zahřátí a kouření (20).

1.5 Závislost na drogách

Opakované užívání psychoaktivních látek má za následek závislost, tedy soubor somatických a psychických změn. Aby byla zřejmá rizika užívání ve všech rovinách, pokusí se následující text přiblížit právě riziko vzniku závislosti (33).

Závislost má své projevy, které přetrvávají po dobu jednoho roku:

- silná potřeba užít látku (bažení),
- problémy v kontrole a sebeovládání při užívání látky,
- zvýšení tolerance (potřeba vyšších dávek užívané látky),
- abstinенční příznaky vzniklé po snížení dávky či abstinenci,
- zanedbávání ostatních potřeb a zájmů,
- pokračování v konzumaci drog, přestože si je člověk vědom škodlivých důsledků užívání (30).

1.5.1 Typy závislosti

Každá psychoaktivní látka může způsobovat jiný typ závislosti, má různé účinky na člověka. Závislost se rozděluje na:

a) *tělesnou* (somatickou), která bývá označována za stav adaptace organismu na drogu. Při vysazení psychoaktivní látky se objeví abstinенční syndrom, jehož příznaky jsou závislé na druhu drogy. K obecným projevům tohoto syndromu patří napětí, neklid, třes a zvýšené pocení (30).

b) *psychickou* projevující se nepřemožitelnou potřebou užít drogu, vzít si ji opakovaně. Závislý člověk je přesvědčen o tom, že pokud by neužil drogu, cítil by se špatně. Pouhá představa o neužití dávky vede k úzkosti a podrážděnosti (30)

1.5.2 Vývoj závislosti

Užívání drog má své fáze stejně jako každé jiné onemocnění (35). I zde platí, že pokud se zneužívání drog zachytí v nižším stádiu, je léčebný proces snazší s nižším počtem trvalých poškození. Užívání drog po určité době vede ke krizi (34).

Fáze závislosti:

1. *experiment* – u jedince převládá zvědavost vzít si drogu, která mu je od druhých nabídnuta a způsobí euforii. Pracovní způsobilost, výkonnost ani zdraví nejsou narušeny.
2. *fáze aktivního vyhledávání* – v tomto stádiu se uživatel straní původního okruhu přátel, je v kontaktu s lidmi, kteří také užívají drogy. Začíná si vytvářet vlastní zásoby a zdroje drog. Uživatel pocítuje první „dojezdy“, které se mohou projevit v pracovní činnosti. Zdraví bývá prozatím nenarušeno, člověk za drogy utrácí větší množství peněz. Vyhledává slastné účinky drogy, objevují se však také dysforie (35).
3. *fáze zaujetí drogou* – uživatel se distancuje od primárního prostředí, mění své postoje, jeho spotřeba drog stoupá a tím i utrácení peněz, což vede k zadlužování. Pocítuje nepříjemné stavy, střídání nálad, objevují se pokusy kontrolovat svůj stav. Projevují se poruchy spánku a výživy, mívá výpadky a vykazuje horší pracovní aktivitu (35).
4. *fáze závislosti* – jedinec je obklopen pouze lidmi, kteří také užívají drogy nebo je bere sám ve vysokých dávkách. Zadlužování se prohlubuje, objevují se častěji krádeže, často ztrácí zaměstnání, chodí neupraven. Zdraví je poškozeno tělesnými a psychickými potížemi. Jedinec je plně zaujat drogou, snaží se překonat pocity viny, užívá drogy jen proto, aby se cítil „normálně“ (35).

1.5.3 Vznik závislosti

Nejvíce ohroženou skupinou vznikem drogové závislosti jsou mladí lidé. Na vzniku závislosti se podílí řada faktorů, k nejvýznamnějším patří:

1. *Psychoaktivní látka* a její působení na organismus jedince. Některé návykové látky, například heroin, vyvolávají, bez ohledu na psychické a tělesné vlastnosti člověka, závislost téměř u každého (33).

2. *Genetické dispozice* jsou dalším důležitým faktorem, který je schopen zvýšit motiv k užití drogy (33).

3. *Biologický faktor* spočívá ve zpracování návykové látky v organismu, které probíhá především v mozku. Při požití drogy, která způsobí změny v neurochemismu mozku, se jedinci zlepší nálada či sebehodnocení, zbaví se úzkosti. Na tomto efektu se podílí celá řada systémů, nejznámějším je dopaminový (10).

4. *Psychické faktory* představující motivace, která je důsledkem experimentování s drogami, často vychází z potřeb jedince či bývá důsledkem sociálního tlaku, především ze strany vrstevníků. Jedná se o příznak těchto potřeb:

- sounáležitost s vrstevníky, udržení určitých vztahů, uznání skupinou, v níž braní drog patří k oceňovanému, tedy „normálnímu“ jednání;

- vyhnout se něčemu negativnímu, především uniknout problémům, zbavit se napětí či stresu;

- dosáhnout něčeho pozitivního, získat slast či uspokojení, ke kterým nelze dospět jinak, často se jedná o potřebu uniknout nudě či stereotypu, zbavit se zábran (32).

5. *Sociální faktory*, které mohou vést k užívání návykových látek, jsou:

- a) Společnost, dostupnost a dosažitelnost drog pro dospívající v dané společnosti.

b) Prostředí města, ve kterém je větší anonymita, nabídka různých druhů drog a menší sociální kontrola negativního chování.

c) Rodina, v níž chyběl model žádoucího způsobu řešení konfliktů a problémových situací. Nápodoba obdobného jednání, nadměrné užívání alkoholu či zklidňujících léků u rodičů může vést k užívání návykových látek u dospívajících dětí (32).

d) Sociální skupina, především vliv vrstevníků sdružujících se do part, které uznávají jiné normy a hodnoty než společnost a ve kterých je užívání drog zcela běžné. U dospívajících, kteří si vybrali budoucí povolání zdravotní sestry či lékaře, je větší riziko užívání návykových látek, především léků. Protože tyto povolání přinášejí více stresových situací a umožňují lepší přístup k těmto látkám (33).

1. 6 Studenti středních škol – dospívání

Studenti středních škol jsou osobami prožívajícími etapu dospívání. Toto stádium (ve věkovém rozmezí 12 – 22 let) je komplikovaný komplex změn člověka, který směřuje k vývoji od závislé, nezralé bytosti k člověku soběstačnému – dospělému. K tomuto komplexu patří psychická, biologická a sociální složka (11).

Dospívání je velmi obtížné období v lidském životě – objevují se složité situace, které člověk musí řešit a ty komplikují psychologickou jistotu a sociální roli dospívajícího jako například (17):

- hledání smyslu života a sebe sama
- neschopnost být dospělým a neochota zůstat dítětem
- opouštění dětského světa, objevuje se potřeba nahradit ho světem jiným pomocí nových sociálních vazeb
- uvědomění, že je mnoho způsobů, jak lze žít
- nutnost uskutečnit mnoho rozhodnutí, které nutí dospívajícího k zodpovědnosti osobního charakteru (11).

V dospívání musí člověk zpracovat tyto kritické oblasti:

1. ujasnění hodnot a cíle života
2. stabilní pocit identity
3. emancipace od primární rodiny
4. stanovení významných vztahů s vrstevníky a vazeb s autoritami
5. založení kvalitního vztahu
6. příprava na budoucí zaměstnání (12).

Dospívání je spjato s mnoha nespokojenostmi a zmatky, tyto skutečnosti jsou přirozené a dospívajícího motivují k vývoji. Jednou z možností, jak odstranit pocit nespokojenosti, je řešení prostřednictvím návykových látek navozujících příjemné stavy vědomí. Dospívající zapomíná na ony zmatky a nespokojenost, nevnímá je ve skutečné podobě a nevypořádává se s nimi (11).

Motivy k užívání drog se zabýval Radimecký, podle kterého je zvědavost a touha po dosažení povzneseného stavu nejčastějším motivem k užití. Dalšími motivy jsou únik nudě a beznaději, podpořit a zlepšit sociální interakci, rebelovat, zařadit se mezi vrstevníky, zlepšit tělesný výkon či vytvořit si vlastní identitu (28).

2. Cíle práce a hypotézy

2.1 Cíle práce

Vzhledem k tomu, že bakalářská práce se zabývá drogami a jejich problematikou, bylo jako cíl určeno zjištění nejčastějších motivů vedoucích k užívání drog, dále rozšířenost drog u středoškolských studentů a frekvenci užívání drog v typech středních škol v Jindřichově Hradci.

2.2 Hypotézy práce

Pro výzkum bakalářské práce byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotéza 1

Motivy studentů k užívání drog jsou stejné na gymnáziu, středním odborném učilišti a střední škole.

Hypotéza 2

Studenti mají četnější zkušenosti s užíváním drog než studentky.

Hypotéza 3

Studenti středního odborného učiliště mají četnější zkušenosti s užíváním drog než studenti gymnázia.

3. Metodika

3.1 Použitá metoda výzkumu

Výzkum k bakalářské práci byl proveden kvantitativním výzkumem metodou dotazování, formou standardizovaného anonymního dotazníku (viz. Příloha 1). Technika dotazníku byla zvolena vzhledem k tomu, že soubor otázek mohl být předem připraven na tištěném formuláři, což vzhledem k počtu respondentů bylo časově nejméně náročné (14).

Dotazník byl sestaven na základě již existujícího dotazníku Drogan, který byl poskytnut vedoucím práce a byl pro potřeby výzkumu autorkou modifikován. Vzhledem k tématu bakalářské práce bylo vybráno 30 nejvhodnějších otázek. Dotazník se tedy skládá ze 3 otevřených, 13 polootevřených a 14 uzavřených otázek.

Otázky v dotazníku jsou zaměřeny na tématické oblasti, kterými jsou:

- základní identifikační údaje respondenta (věk, pohlaví, typ střední školy),
- základní informace o rodině respondenta,
- zkušenosti respondentů s tabákem, alkoholem a nelegálními drogami,
- motivy respondentů vedoucí k užívání drog,
- postoj respondentů k drogám,
- možnosti respondentů k získání drog.

Pro vyhodnocení dotazníků sloužila elementární statistika, především procenta a průměr. K zaznamenání a zpracování výsledků byly použity programy Microsoft Office Word 2000 a 2007 a Microsoft Office Excel 2000.

3.2 Popis výzkumného souboru

Soubor byl stanoven kvótním náhodným výběrem, kdy kvótou byl věk, pohlaví a typ studované střední školy. Základní výzkumný soubor byl tvořen ze tří podsouborů. První výzkumný podsoubor zastupovali respondenti studující gymnázium, druhý

podsubor respondenti střední zdravotnické školy a třetí respondenti středního odborného učiliště. Všechny zmíněné školy se nachází v Jindřichově Hradci.

Osloveno bylo celkem 145 respondentů, z toho 50 studentů gymnázia, 46 studentů zdravotnické školy a 49 studentů učiliště. Sběr dotazníků byl proveden během měsíce února.

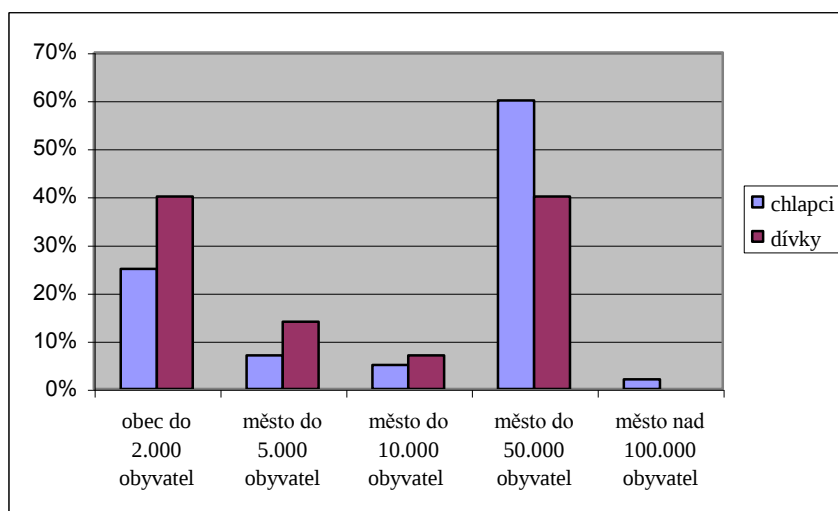
Všichni oslovení respondenti dotazník vyplnili a odevzdali, návratnost tedy činila 100 %, což bylo zapříčiněno především osobní distribucí dotazníků do tříd po dohodě s vedením středních škol. Osobní kontakt výzkumníka s respondenty také zajišťoval anonymitu jejich odpovědí a jednotnou administraci, která byla zajištěna stejnými odpověďmi na případné dotazy respondentů spojených s možnými nejasnostmi ve formulaci a výkladu otázek.

Ze 145 dotazníků bylo celkem 128 validních – 17 dotazníků bylo vyřazeno z důvodů neúplného vyplnění. Z gymnázia bylo získáno 46 validních dotazníků – od 22 studentů a 24 studentek, ze střední zdravotnické školy 40 validních dotazníků – od 28 studentek a 12 studentů (tedy 54,5 % chlapců) a ze středního odborného učiliště 42 validních dotazníků – od 19 studentů a 23 studentek.

4. Výsledky

Pro zpracování kapitoly Výsledky bylo použito 128 anonymních dotazníků od 53 chlapců a 75 dívek studujících střední školu v Jindřichově Hradci. Gymnázium zastupovalo 22 chlapců a 24 dívek, učiliště 19 chlapců a 23 dívek a střední zdravotnickou školu 12 chlapců a 28 dívek. Střední zdravotnickou školu navštěvuje celkově 22 chlapců, autorce se podařilo oslovit 12 z nich (tedy 54,5 %). Nejvíce respondentů se nacházelo ve věkovém rozmezí 18 – 19 let.

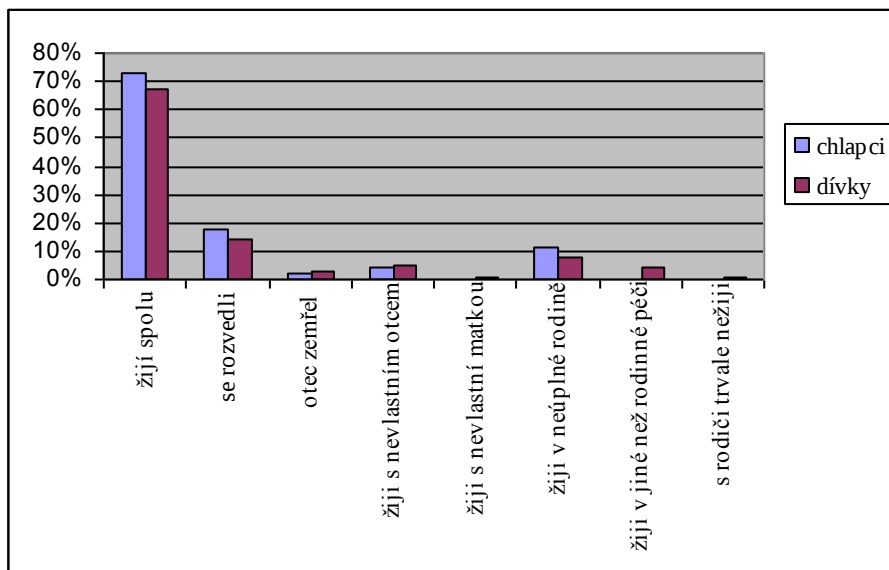
Graf 1: Bydliště respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 1 vyplývá, že 40 % dívek bydlí v obci do 2 000 obyvatel a stejný procentuální podíl respondentek ve městě od 10 000 do 50 000 obyvatel. U chlapců se odpovědi kumulovaly výrazněji jen do varianty město od 10 000 do 50 000 obyvatel, což uvedlo 60 % z nich. Další nejčastěji označovanou odpovědí byla obec do 2 000 obyvatel (25 % chlapců).

Graf 2: Rodinná situace respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 2 ukazuje, že 67 % dívek a 73 % chlapců pochází z rodiny, kde rodiče spolu žijí jako manželé (druh s družkou). Další nejčastěji označovanou odpovědí byla rozvedená rodina – u dívek 14 %, u chlapců 18 %. Na následujícím místě se nachází odpověď, že respondenti žijí v neúplné rodině, která je u chlapců procentuálně zastoupena 11 % a u dívek 8 %.

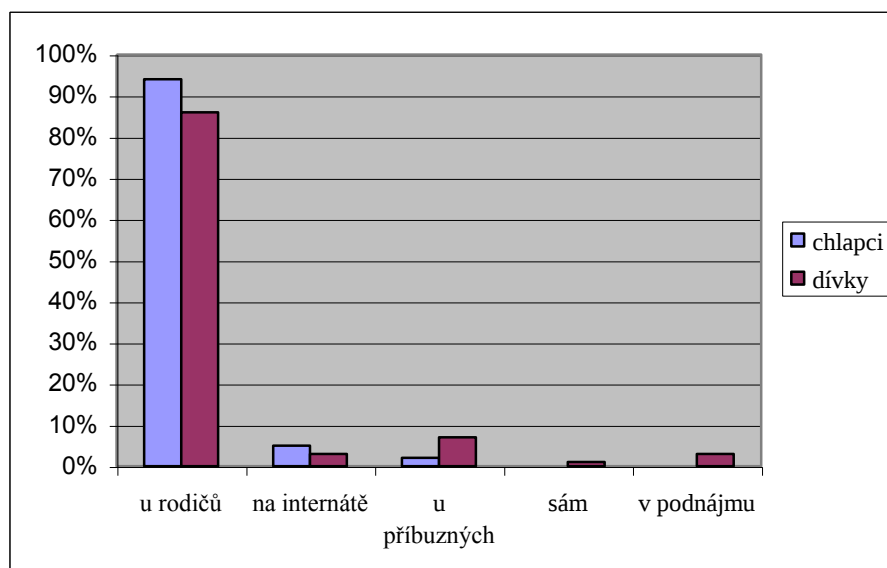
Tabulka 1: Vzdělání rodičů

VZDĚLÁNÍ	Vzdělání otce		Vzdělání matky	
	chlapci	Dívky	chlapci	Dívky
ZŠ	4 %	7 %	5 %	4 %
Je vyučen	49 %	49 %	45 %	48 %
Má maturitu	31 %	25 %	33 %	34 %
VŠ	14 %	14 %	15 %	12 %
Rodiče neznám	1 %	1 %	0 %	1 %
Nevím	1 %	4 %	2 %	1 %

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky 1 je zjevné, že otcové respondentů (49 %) mají dokončené vzdělání střední s výučním listem. Další nejvíce označovanou odpovědí byla varianta, že otec má střední školu s maturitou ve 31 % u chlapců a 25 % u dívek. Další výrazněji zastoupenou odpovědí bylo vysokoškolské vzdělání otců, které u obou pohlaví činí 14 %. Dále z tabulky 1 vyplývá, že matky respondentů mají výuční list – ve 45 % u chlapců a 48 % u dívek. Maturitu mají matky 33 % chlapců a 34 % dívek. Další odpovědi se kumulovaly do kategorie vysokoškolského vzdělání – v 15 % u chlapců a ve 12 % u dívek.

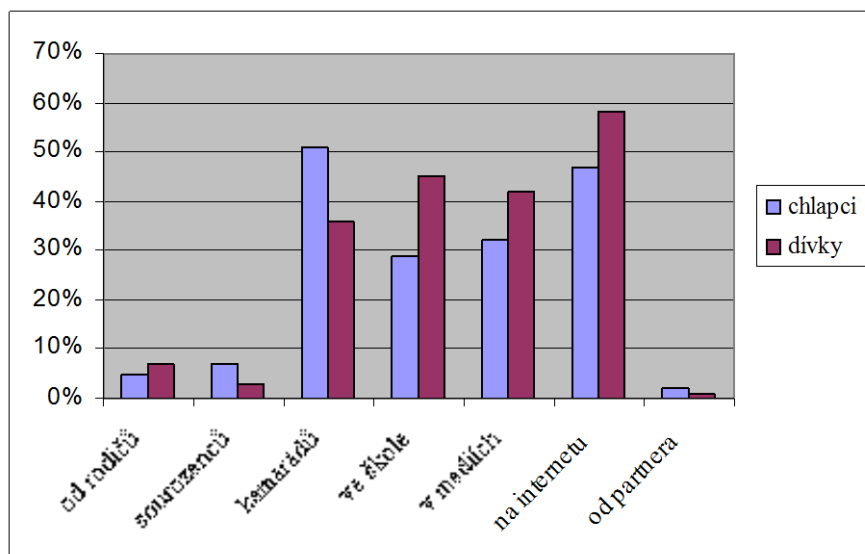
Graf 3: Místo pobytu během studia

Zdroj: vlastní výzkum

Na grafu 3 je patrné, že 94 % chlapců a 86 % dívek žije během studia u rodičů. Na internátě bydlí 4 % chlapců a 3 % dívek. U dívek je další nejvíce označovanou odpovědí pobyt u příbuzných (7 %), chlapci tuto odpověď označili ve 2 %. V podnájmu během studia žijí pouze dívky (3 %).

Graf 4: Zdroje informací o drogách

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 4 vyplývá, že 51 % chlapců získává informace o drogách od kamarádů a 47 % na internetu. Další nejvíce zastoupenou odpovědí u dívek je získávání informací o drogách na internetu (58 %). Další odpovědi u dívek se soustředily převážně do variant, že informace jsou získávány ve škole (45 %) a v médiích 42 %. U chlapců odpovědi korespondují s odpověďmi uváděnými dívkami, pouze se zanedbatelnými procentuálními odchylkami.

Tabulka 2: Věk při první zkušenosti s alkoholem?

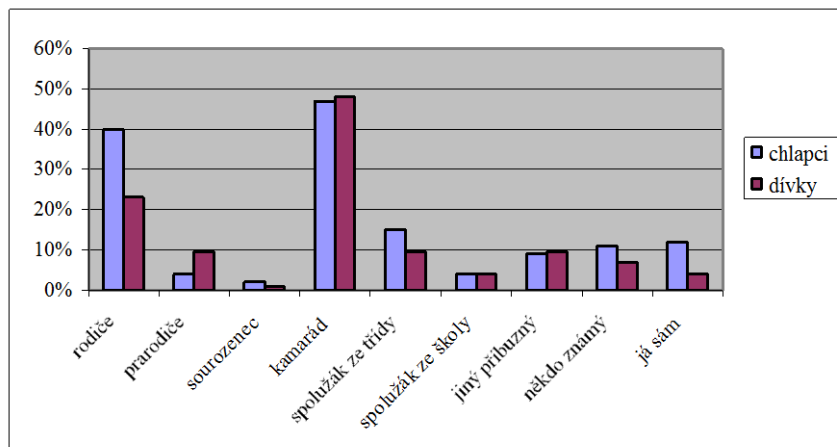
Škola:	Průměrný věk dívek:	Průměrný věk chlapců:
SOU	14 let	12 let
GY	14 let	12 let
SZŠ	14 let	12 let

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 2 ukazuje průměrný věk respondentů při prvním požití alkoholu. Je z ní patrné, že chlapci mají první zkušenost s alkoholem ve 12 letech, tedy o 2 roky dříve

než dívky, které uvedly věk 14 let. Dále je zjevné, že ani u dívek ani u chlapců není rozdíl ve studovaném typu střední školy.

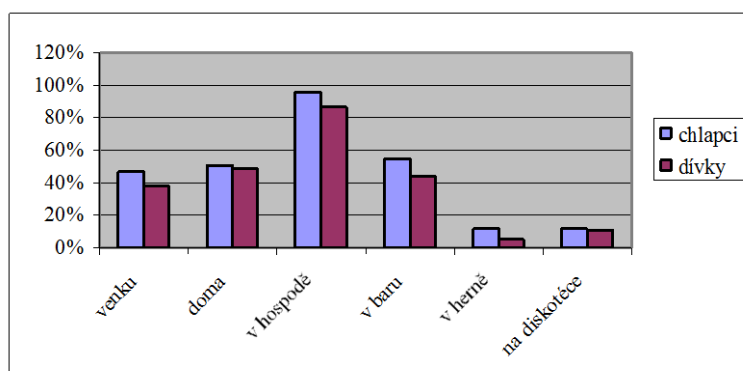
Graf 5: Osoby podávající respondentům alkohol

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 5 ukazuje, že 48 % dívek a 47 % chlapců podal poprvé alkohol kamarád. Druhou nejvíce zastoupenou odpovědí byli rodiče – ve 40 % případech u chlapců a 23 % u dívek. Z grafu 5 je také patrné, že alkohol si 12 % chlapců a 4 % dívek podala sama. Nejméně odpovědí se nakumulovalo do možnosti „sourozenec“ (2 % chlapců a 1 % dívek).

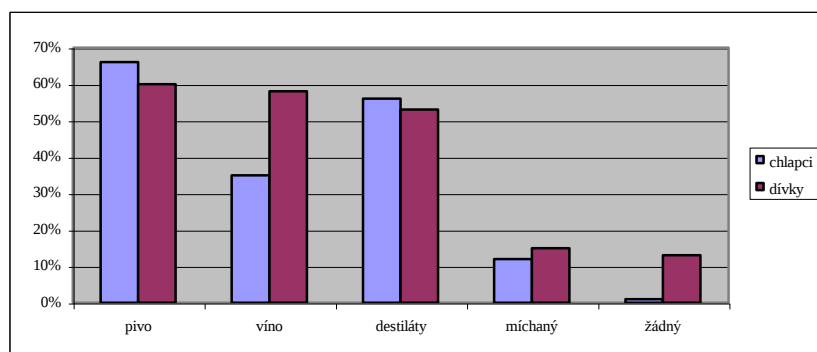
Graf 6: Místo konzumace alkoholu

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 6 znázorňuje, kde respondenti nejčastěji konzumují alkohol. Nejčastěji chlapci (96 %) i dívky (87 %) označovali hospodu. Další nejvíce uváděnou odpovědí byl bar, a to 55 % chlapců a 44 % dívek. Naopak nejméně se v odpovědích vyskytovala herna – u chlapců ve 12 % a u dívek v 5 %.

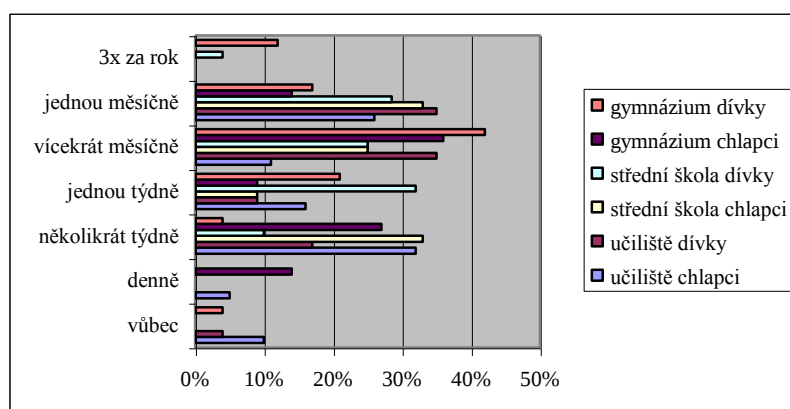
Graf 7: Druh preferovaného alkoholu

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 7 vyplývá, že 66 % chlapců a 60 % dívek konzumuje pivo. Dále odpovědi u chlapců nejvíce poukazovaly na destiláty (56 %) a víno (35 %). Dívky po pivu označovaly nejvíce víno (58 %) a destiláty (53 %). K odpovědi alkohol míchaný s nealkoholickými nápoji a sirupy se přiklonilo 12 % chlapců a 15 % dívek. Žádný alkohol nechutná 13 % dívek a 1 % chlapců.

Graf 8: Frekvence pití alkoholu

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 8 vyjadřuje četnost frekvence konzumace alkoholu. Vůbec nepije 10 % chlapců z učiliště, 4 % dívek z učiliště a 4 % dívek z gymnázia. Odpověď „3x za rok“ označilo 12 % dívek z gymnázia a 4 % dívek ze střední školy. Na odpověď denně odpovídělo 5 % chlapců z učiliště a 14 % chlapců z gymnázia. Nejvíce odpovědí se kumulovalo do odpovědí „vícekrát měsíčně“ s 11 % chlapců z učiliště, 35 % dívek z učiliště, 25 % chlapců ze střední školy, 25 % dívek ze střední školy, 36 % chlapců z gymnázia a 42 % dívek z gymnázia. Jednou za měsíc pije 26 % chlapců z učiliště, 35 % dívek z učiliště, 33 % chlapců ze střední školy, 29 % dívek ze střední školy, 14 % chlapců z gymnázia a 17 % dívek z gymnázia.

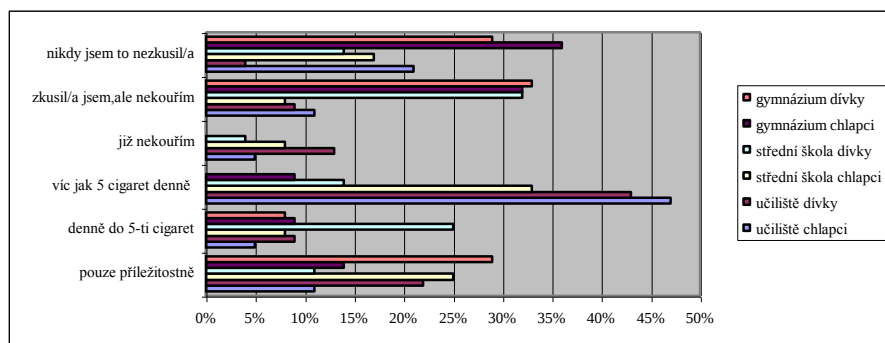
Tabulka 3: Věk při první zkušenosti s cigaretou

Škola:	Věk dívek:	Věk chlapců:
SOU	12 let	13 let
GY	14 let	13 let
SZŠ	14 let	13 let

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 3 informuje o první zkušenosti respondentů s cigaretou. Z údajů v tabulce 3 vyplývá, že chlapci a dívky studující střední školu a gymnázium mají zkušenost s nikotinem ve stejném věku, tedy chlapci ve 13 a dívky ve 14 letech. Naopak chlapci studující učiliště zkusili kouřit ve 13 letech a dívky z učiliště již ve 12 letech.

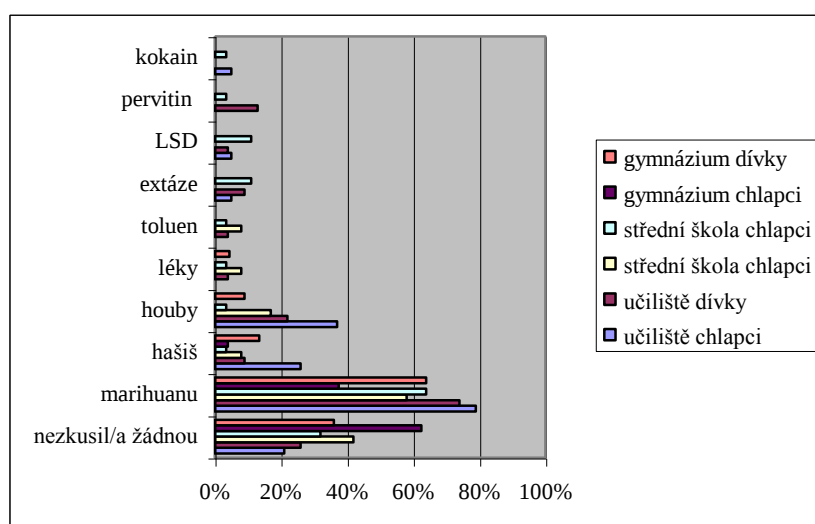
Graf 9: Kouření u respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 9 je patrné, že cigaretu nikdy nezkusilo 21 % chlapců z učiliště, 4 % dívek z učiliště, 17 % chlapců ze střední školy, 14 % dívek ze střední školy, 36 % chlapců z gymnázia a 29 % dívek z gymnázia. Odpověď „zkusil/a jsem, ale nekouřím“ označilo 11 % chlapců z učiliště, 9 % dívek z učiliště, 8 % chlapců ze střední školy, 32 % dívek ze střední školy, 32 % chlapců z gymnázia, 33 % dívek z gymnázia. Do odpovědi „kouřím víc než pět cigaret“ se vešlo 47 % chlapců z učiliště, 43 % dívek z učiliště, 33 % chlapců ze střední školy, 14 % dívek ze střední školy a 9 % chlapců z gymnázia.

Graf 10: Druh užití drogy respondenty

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 10 vyplývá, že žádnou drogu neužilo 21 % chlapců z učiliště, 26 % dívek z učiliště, 42 % chlapců ze střední školy, 32 % dívek ze střední školy, 36 % chlapců z gymnázia a 62,5 % dívek z gymnázia. Nejvíce se objevovala v odpovědích marihuana – 79 % chlapců z učiliště, 74 % dívek z učiliště, 58 % chlapců ze střední školy, 64 % dívek ze střední školy, 64 % chlapců z gymnázia a 37,5 % dívek z gymnázia. Další nejvíce zastoupenou odpovědí bylo užití halucinogenních hub a to 37 % chlapců z učiliště, 22 % dívek z učiliště, 17 % chlapců ze střední školy, 3,5 %

dívek ze střední školy a 9 % chlapců z gymnázia. Ostatní odpovědi byly zastoupeny jen v menší míře, žádná z nich nepřekročila 30 %.

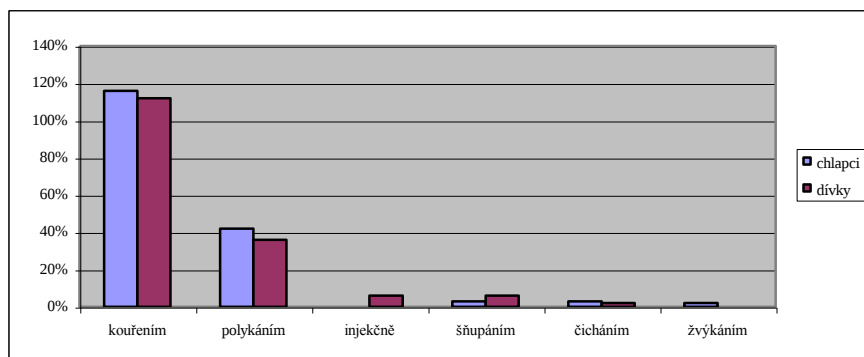
Tabulka 4: Věk při první zkušenosti s marihuanou

Škola:	Věk chlapců:	Věk dívek:
SOU	15 let	15 let
GY	16 let	16 let
SZŠ	16 let	16 let

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 4 informuje o průměrném věku při užití marihuany. Jak chlapci, tak dívky ze střední školy a z gymnázia uvádí, že při první zkušenosti s marihuanou jim bylo 16 let. I na učilišti není rozdíl mezi pohlavími, ale oproti zmíněným školám je věk při užití marihuany o rok nižší, tedy 15 let.

Graf 11: Způsoby užití drogy

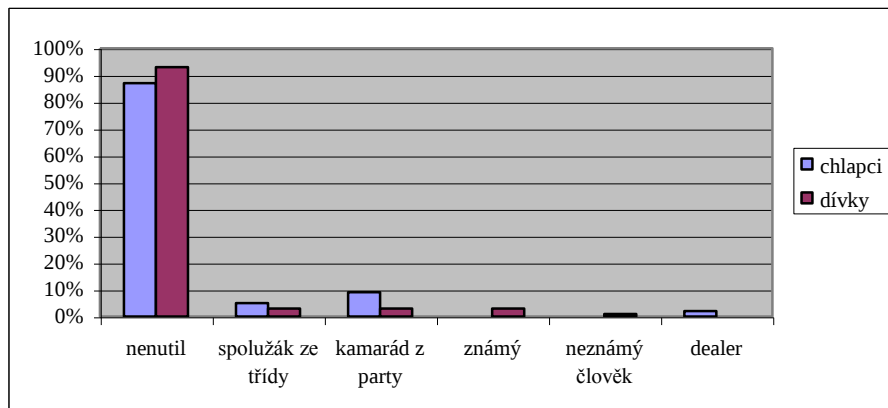

Vysvětlivka ke grafu 11: Procenta v jednotlivých odpovědích mohou přesáhnout 100 % vzhledem k možnosti zakroužkovat tutéž odpověď pro více druhů drogy.

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 11 je zjevné, že nejvíce odpovědí je zastoupeno v odpovědi „kouřením“ (116 % chlapců a 112 % dívek). Další nejvíce označovanou odpovědí je polykání, u chlapců 42 % a u dívek 36 %. Ostatní odpovědi byly zastoupeny v menší míře, žádná z nich nepřekročila 10 %.

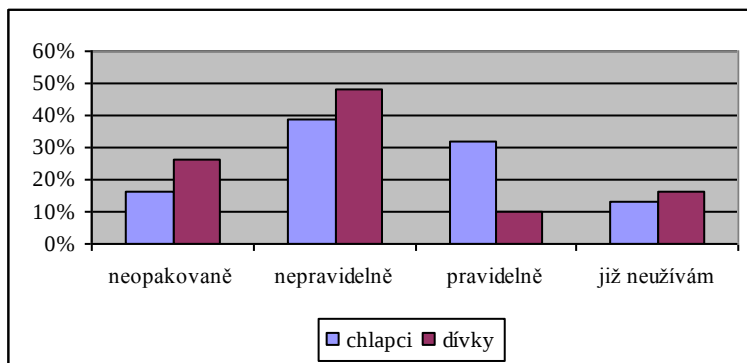
Graf 12: Nucení k užití drogy

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 12 vyplývá, že 87 % chlapců a 93 % dívek nikdo k užití návykových látek nenutil. Další nejvíce označovanými odpověďmi byly „kamarád z party“ s 9 % chlapců a 3 % dívek. Spolužák ze třídy nutil 5 % chlapců a 3 % dívek. Odpověď dealer se objevila pouze u chlapců a to ve 2 %.

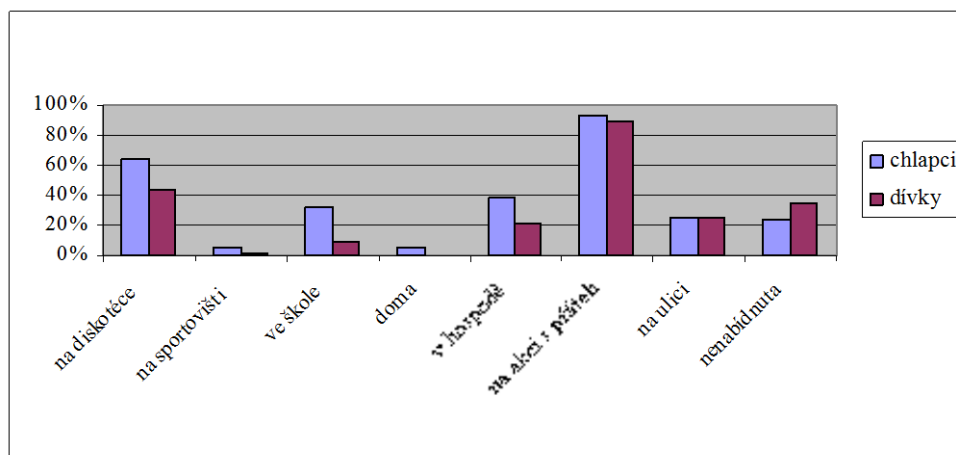
Graf 13: Opakovanost užívání

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 13 znázorňuje, že návykovou látku užilo pouze jednou 16 % chlapců a 26 % dívek. Nejvíce označovanou odpovědí je „užívám nepravidelně“ s 39 % chlapců a 48 % dívek. Do odpovědi „užívám pravidelně“ se vešlo 32 % chlapců a 10 % dívek. Návykovou látku již neužívá 13 % chlapců a 16 % dívek.

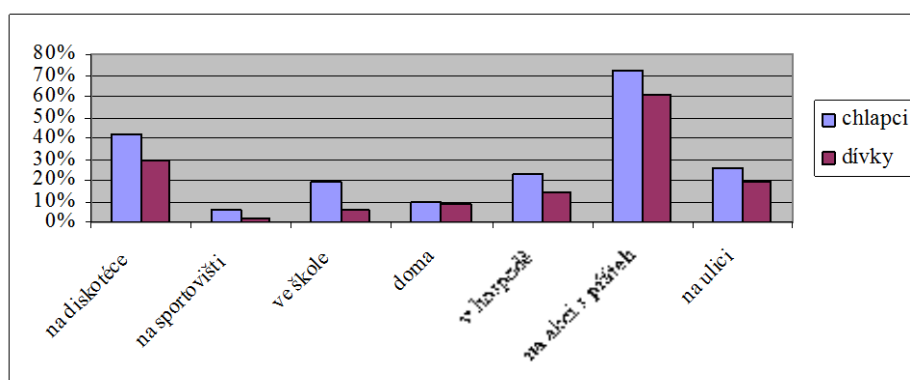
Graf 14: Příležitosti nabízení drogy

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 14 je patrné, že 93 % chlapcům a 90 % dívkám byla návyková látka nabídnuta na akci s přáteli. Další nejvíce označovanou odpovědí byla diskotéka, kterou uvedlo 64 % chlapců a 44 % dívek. 39 % chlapců a 22 % dívek přiznává, že jim droga byla nabídnuta v hospodě. U odpovědi „ve škole“ se u chlapců vyskytlo 32 % odpovědí, u dívek 10 %. Na ulici se jednalo o nabídku ve 26 % případů u chlapců a stejné procento u dívek. 24 % chlapců a 35 % dívek označilo, že jim návykovou látku nikdo nenabízel. Nejméně byla zastoupena odpověď „na sportovišti“ se 6 % chlapců a 2 % dívek.

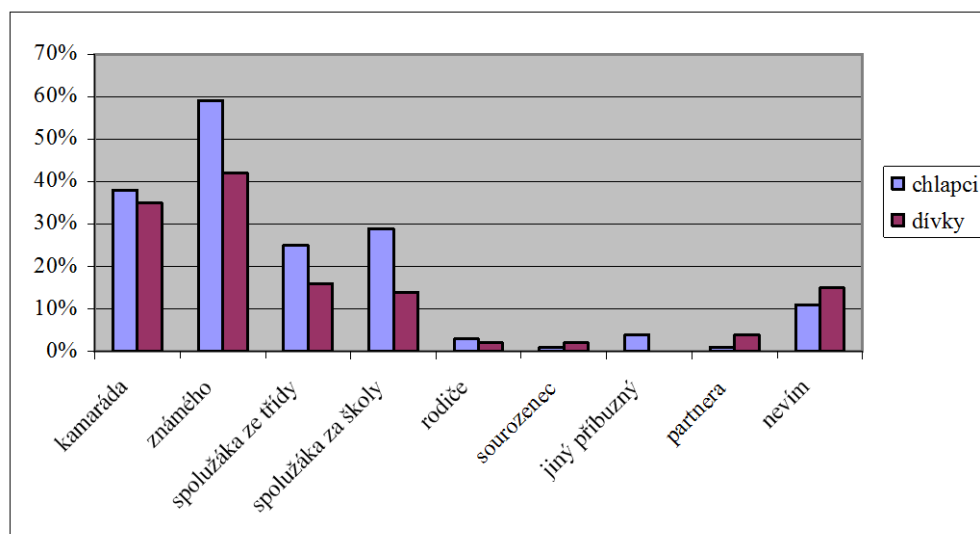
Graf 15: Příležitosti užití drogy

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 15 ukazuje, že 72 % chlapců a 61 % dívek užilo návykovou látku na akci s přáteli. Další nejvíce označovanou odpovědí je „na diskotéce“ s 41 % chlapců a 30 % dívek. Na ulici užilo 27 % chlapců, 19 % dívek a v hospodě 22 % chlapců a 19 % dívek. Nejméně označovanou odpovědí bylo sportoviště – 6 % chlapců a 2 % dívek.

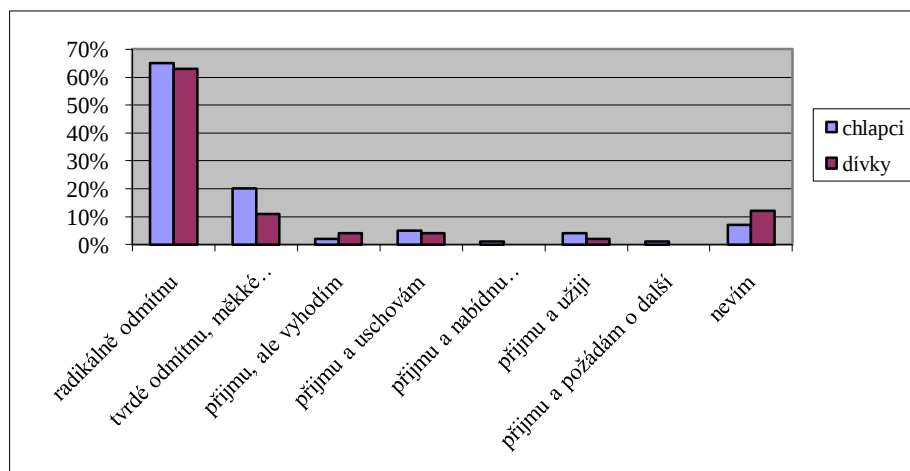
Graf 16: Potenciální distributoři drogy ve vztahu k respondentům

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 16 vyplývá, že 59 % chlapců a 42 % dívek by návykovou látku získalo od známého. Další nejčastější označenou odpovědí bylo „od kamaráda“ s 38 % chlapců a 35 % dívek. Odpovědi respondentů se dále nakumulovaly do odpovědi „od spolužáka ze třídy“ s 25 % chlapců a 16 % dívek a „od spolužáka ze školy“ s 29 % chlapců a 14 % dívek. 11 % chlapců a 16 % dívek neví, od koho by získalo drogu.

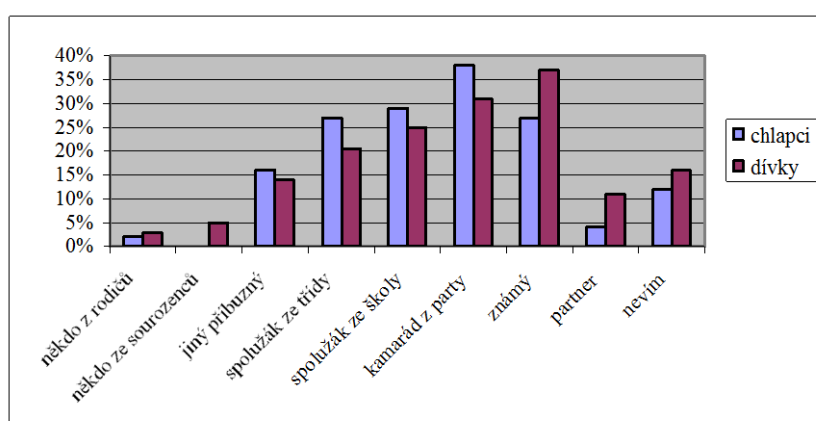
Graf 17: Reakce respondentů na nabídku drogy

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 17 informuje o skutečnosti, že 65 % chlapců a 63 % dívek při nabídnutí návykové látky radikálně odmítnou. Odpovědi „tvrdé drogy odmítnu, měkké přijmu“ označilo 20 % chlapců a 11 % dívek. Nabízenou drogu 5 % chlapců a 4 % dívek přijme a uschová. Varianty „přijmu, ale vyhodím“ uvedla 2 % chlapců a 4 % dívek; „přijmu a užiji“ 4 % chlapců a 2 % dívek. 7 % chlapců a 12 % dívek neví, jak by se v případě nabídky drogy zachovalo.

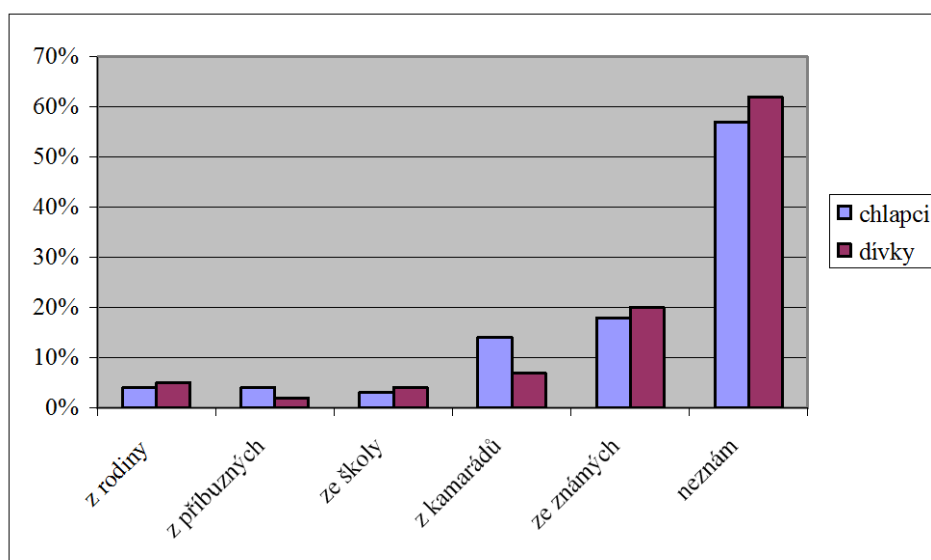
Graf 18: Zkušenost s užíváním někoho z okolí

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 18 je zjevné, že 38 % chlapců a 31 % dívek má kamaráda, který užívá návykovou látku. Že užívá známý, přiznalo 27 % chlapců a 37 % dívek. O užívání spolužáka ze školy ví 29 % chlapců a 25 % dívek a spolužáka ze třídy 27 % chlapců a 21 % dívek. 12 % chlapců a 16 % dívek nezná nikoho, kdo by užíval návykovou látku. 2 % chlapců a 3 % dívek uvádí, že drogu užívá někdo z rodičů; 5 % dívek, že někdo ze sourozenců.

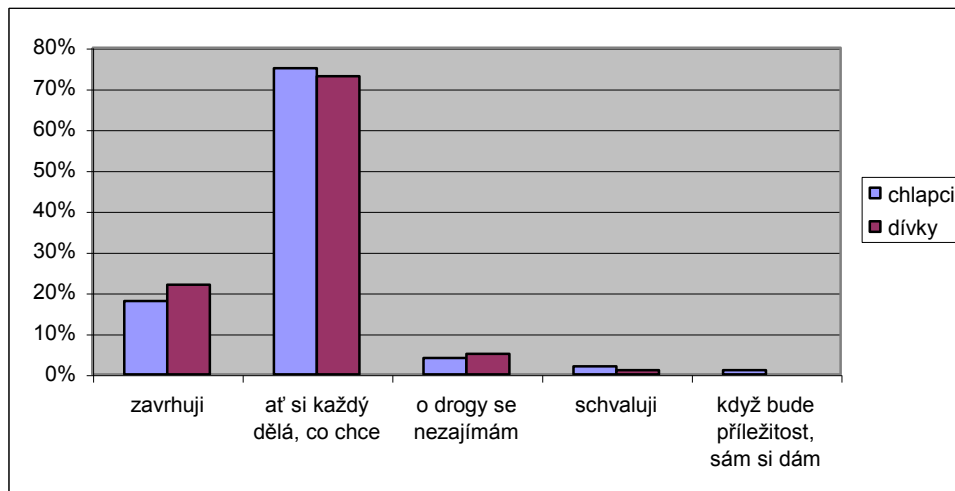
Graf 19: Zkušenost s léčením někoho z okolí

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 19 je patrné, že 57 % chlapců a 62 % dívek nezná nikoho, kdo byl či je na protialkoholickém nebo protidrogovém léčení. Další nejvíce označovanou odpovědí se stala varianta „někdo ze známých“ s 18 % u chlapců a 20 % u dívek. O léčení někoho z kamarádů ví 14 % chlapců a 7 % dívek. 4 % chlapců a 5 % dívek uvádí, že na léčení byl či je někdo z rodiny. Ze školního prostředí zná někoho 3 % chlapců a 4 % dívek.

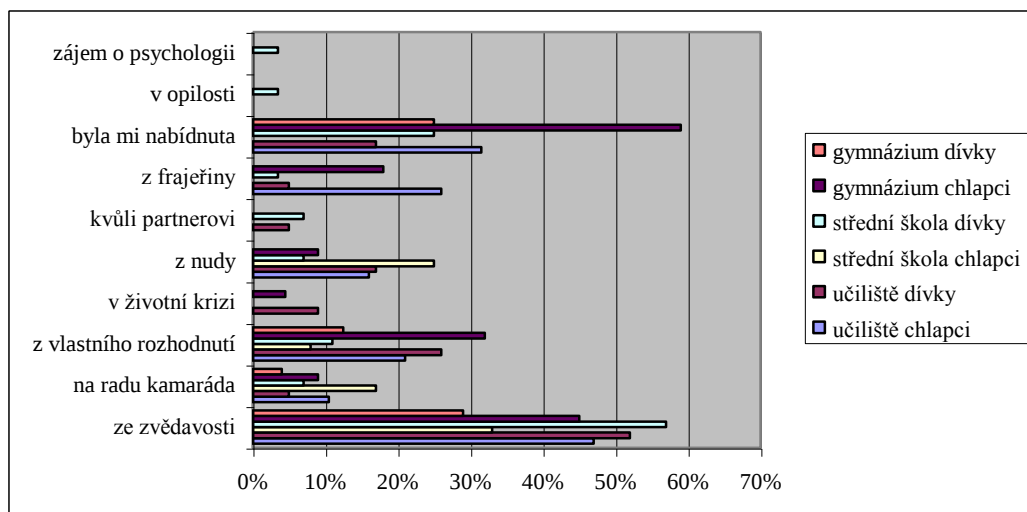
Graf 20: Užívání drog jinými lidmi

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 20 mapuje postoj respondentů k užívání návykových látek jinými lidmi. 18 % chlapců a 22 % dívek užívání zavrhuje. Nejvíce označovanou odpovědí se u chlapců stala v 75 % případů „ať si každý dělá, co chce“. Tento přístup podporuje i 73 % dívek. O drogy se nezajímají 4 % chlapců a 5 % dívek. Užívání návykových látek schvalují 2 % chlapců a 1 % dívek.

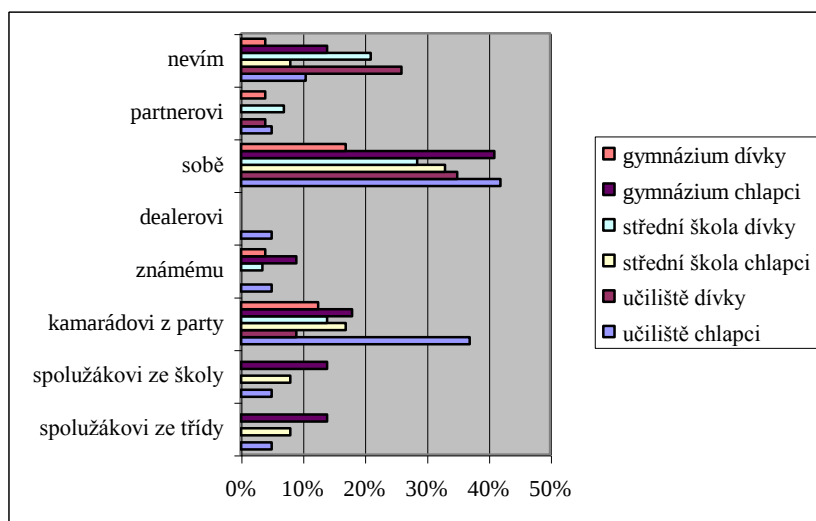
Graf 21: Důvody k užití drog

Zdroj: vlastní výzkum

Na grafu 21 je znázorněno, že 47 % chlapců z učiliště, 52 % dívek z učiliště, 33 % chlapců ze střední školy, 57 % dívek ze střední školy, 45 % chlapců z gymnázia a 29 % dívek z gymnázia užilo návykovou látku ze zvědavosti. Odpověď „byla mi nabídnuta“ označilo 31 % chlapců z učiliště, 17 % dívek z učiliště, 25 % dívek ze střední školy, 59 % chlapců z gymnázia a 25 % dívek z gymnázia. Chlapci ze střední školy preferovali odpověď „z nudy“ s 25 %. Z frajeřiny užilo 26 % chlapců z učiliště, 18 % chlapců z gymnázia, u dívek takto odpovědělo 5 % z učiliště a 3,5 % ze střední školy. Drogu z vlastního rozhodnutí užilo 21 % chlapců z učiliště, 26 % dívek z učiliště, 8 % chlapců z učiliště, 11 % dívek z učiliště, 32 % chlapců z gymnázia a 12,5 % dívek z gymnázia. Pouze dívky užily návykovou látku kvůli partnerovi a to 5 % dívek z učiliště a 7 % dívek ze střední školy. 4 % dívek ze střední školy také uvádí, že drogu užilo kvůli zájmu o psychické stavy při intoxikaci.

Graf 22: Osoba, kvůli níž respondenti někdy užili

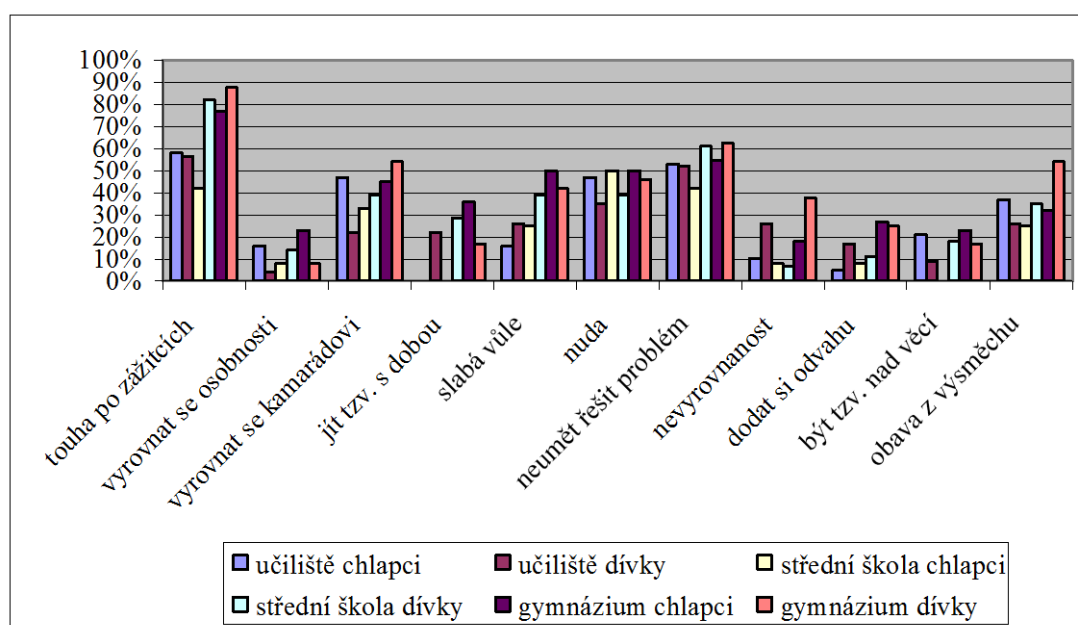

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 22 ukazuje, že 42 % chlapců z učiliště, 35 % dívek z učiliště, 33 % chlapců ze střední školy, 28,5 % dívek ze střední školy, 41 % chlapců z gymnázia a 17 % dívek z gymnázia užilo návykovou látku kvůli sobě. Dále nejčastěji kvůli kamarádovi – 37 % chlapců u učiliště, 9 % dívek z učiliště, 17 % chlapců ze střední školy, 14 % dívek ze

střední školy, 18 % chlapců z gymnázia a 12,5 % dívek z gymnázia. Proč nebo kvůli komu došlo k užití drogy, neví 10,5 % chlapců z učiliště, 26 % dívek z učiliště, 8 % chlapců ze střední školy, 21 % dívek ze střední školy, 14 % chlapců z gymnázia a 4 % dívek z gymnázia. Shodný podíl procent, ovšem pouze chlapců, přiznal, že kvůli spolužákovi ze třídy a spolužákovi ze školy a to 5 % z učiliště, 8 % ze střední školy a 14 % z gymnázia. Kvůli partnerovi užilo drogu 5 % chlapců z učiliště, 4 % dívek z učiliště, 7 % dívek ze střední školy a 4 % dívek z gymnázia. Nejméně zastoupenou odpovědí byla varianta „kvůli dealerovi“ – a to pouze u chlapců z učiliště s 5 %.

Graf 23: Motivy, které podle respondentů vedou k užívání drog

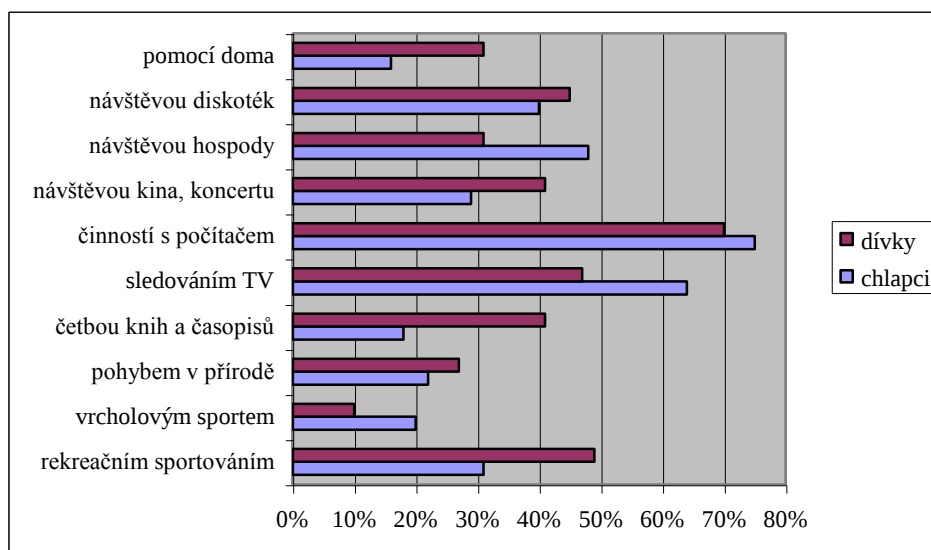

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 23 je patrné, že nejvíce respondentů touží po neobvyklých zážitcích, a to 58 % chlapců z učiliště, 56,5 % dívek z učiliště, 42 % chlapců ze střední školy, 82 % dívek ze střední školy, 77 % chlapců z gymnázia a 87,5 % dívek z gymnázia. 53 % chlapců z učiliště, 52 % dívek z učiliště, 42 % chlapců ze střední školy, 61 % dívek ze střední školy, 54,5 % chlapců z gymnázia a 62,5 % dívek z gymnázia se přiklonilo k odpovědi „neschopnost vyřešit jinak problém či životní těžkost“. Další nejvíce označovanou odpovědí byla snaha vyrovnat se kamarádovi a to u 47 % chlapců

z učiliště, 22 % dívek z učiliště, 33 % chlapců ze střední školy, 39 % dívek ze střední školy, 45 % chlapců z gymnázia a 54 % dívek z gymnázia. Podle 47 % chlapců z učiliště, 35 % dívek z učiliště, 50 % chlapců ze střední školy, 39 % dívek ze střední školy, 50 % chlapců z gymnázia a 46 % dívek je motivem k užití návykové látky nuda. Vyrovnat se známé osobnosti je motivem užívání drog podle 16 % chlapců z učiliště, 4 % dívek z učiliště, 8 % chlapců ze střední školy, 14 % dívek ze střední školy, 23 % chlapců z gymnázia a 8 % dívek z gymnázia, což je zároveň podle respondentů i nejslabší z motivů.

Graf 24: Nejčastější způsoby trávení volného času

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 24 mapuje nejčastější způsoby trávení volného času respondentů. 75 % chlapců a 70 % dívek tráví svůj volný čas činností s počítačem. Dále se nejvíce odpovědí nakumulovalo do odpovědi „sledováním TV“ a to 64 % chlapců a 47 % dívek. Hospodu či bar navštěvuje 48 % chlapců a 31 % dívek. Na diskotéky chodí 40 % chlapců a 45 % dívek. 49 % dívek a 31 % chlapců se věnuje rekreačnímu sportování. Čtením knih a časopisů tráví čas 41 % dívek a 18 % chlapců. Nejméně označovanou odpovědí byl vrcholový sport s 20 % u chlapců a 10 % u dívek.

5. Diskuze

Jak již bylo zmíněno, bakalářská práce se věnuje problematice drog se zaměřením na region Jindřichův Hradec v otázkách motivů k užívání drog a jejich rozšířenosti u středoškolských studentů. Výzkum se realizoval na gymnáziu, střední zdravotnické škole a středním odborném učilišti. Na střední zdravotnické škole se vyskytl problém s počtem chlapců. Na zmiňované škole se vyskytuje pouze 22 studentů mužského pohlaví, autorce se podařilo oslovit 12 z nich (více než 54 %). Se vzorkem 12 chlapců ze střední zdravotnické školy je tedy počítáno jako se 100 %. U zbývajících středních škol se žádné další obtíže s počtem respondentů při výzkumu neobjevily.

Nejčastějším motivem k užívání drog je podle Radimeckého zvědavost a touha po dosažení povzneseného stavu. Dalšími motivy, které uvádí jako příčinu užití psychoaktivních látek, jsou únik nudě a beznaději, snaha podpořit a zlepšit sociální interakci, rebelovat, zařadit se mezi vrstevníky, napomáhat náboženským praktikám, léčit onemocnění, změnit náladu, zlepšit tělesný výkon, vytvořit si vlastní identitu nebo zažít dobrodružství (28). Výzkum bakalářské práce potvrdil, že nuda a snaha vyrovnat se kamarádovi (tedy zařadit se mezi vrstevníky) jsou motivem k užívání drog studenty středních škol. Nejčastějšími motivy podle respondentů – středoškoláků navštěvující školy v Jindřichově Hradci jsou zvědavost a neschopnost vyřešit jinak svůj problém či životní těžkosti, což je i tvrzení Radimeckého. Náзор, že nejčastějším motivem k užití nelegálních látek je zvědavost, koresponduje i s názorem autorky práce.

Bakalářská práce se také zabývá rozšířeností psychoaktivních látek u studentů středních škol v Jindřichově Hradci. Informace o drogách získávají dospívající, jak výzkum prokázal, nejčastěji od svých kamarádů, z médií (převážně z internetu, televize a tisku) a ze školy. Autorku také zajímala rodinná situace respondentů. Bylo zjištěno, že studenti pocházející z větších měst mají četnější zkušenost než ostatní. Vzdělání rodičů a místo pobytu během studia podle názoru autorky nemá vliv na užití návykových látek studenty středních škol, což potvrdil i výzkum. Výzkum dále potvrdil fakt, že na jindřichohradecké respondenty nemá v oblasti problematiky užívání drog vliv rozvod rodičů – u všech dospívajících je užívání stejné.

Práce také zkoumá zkušenost s alkoholem a nikotinem u populace jindřichohradeckých středoškoláků. Alkohol již ochutnali všichni respondenti, průměrný věk dívek při prvním kontaktu činil 14 let, u chlapců o dva roky dříve – ve 12 letech. Nejčastější cesta, jak se k němu respondenti dostali, byl jejich kamarád, spolužák nebo rodinné prostředí, kde ochutnali buď od rodičů či si ho vzali sami. Alkohol respondenti konzumují především v hospodě, baru, doma a venku. Chlapcům nejvíce chutná pivo následované destiláty, dívky preferují víno a pivo; alkohol míchaný s nealkoholickými nápoji a sirupy má v oblibě čím dál více dospívajících. To ukazuje vlastní výzkum, tvrzení Kříže (15) a k tomuto faktu se přiklání i autorka. Zkušenost s nikotinem udává 81 % respondentů, průměrný věk chlapců při kouření první cigarety činil 13 let a u dívek 14 let, pouze u dívek ze středního odborného učiliště byl průměrný věk 12 let – toto zjištění je překvapující, jedná se tedy o zcela zásadní rozdíl, který činí dva roky a který u chlapců nebyl zaznamenán. Ohledně frekvence kouření tabákových výrobků v typech středních škol v Jindřichově Hradci se poznatky z výzkumu liší. Respondenti z gymnázia sice zkusili v 33 % tabák, ale v současné době nekouří. Skutečnost, že kouří více než 5 cigaret denně, uvádí studenti ve 47 %, studentky z odborného středního učiliště ve 43 % a studenti ze střední zdravotnické školy ve 33 %. Dívky ze střední zdravotnické školy kouří nejčastěji denně do 5ti cigaret a to ve 25 %. Naopak, v čem se střední školy a jejich studenti neliší, je fakt, že respondenti kouří pouze při příležitosti, kterou je oslava nebo návštěva hospod či diskoték. To uvedly všechny sledované školy.

Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách Česká republika 2007 (5) uvádí, že nejčastější zkušeností ohledně nelegálních drog je zkušenost s užíváním konopných látek a to u 45 % studentů. Vlastní výzkum ukázal, že u jindřichohradeckých studentů se jedná o 62,5 %, tedy o 17,5 procent více, než uvádí studie. Marihuanu podle vlastního výzkumu jindřichohradečtí středoškoláci užili v tomto věkovém průměru – jak u dívek, tak u chlapců jde o věk 16ti let. Jen studenti a studentky ze středního odborného učiliště tuto zkušenost uvádí o rok dříve, tedy v 15ti letech. To může být způsobeno i tím, že právě tito dospívající mají více zkušeností s nelegálními látkami nežli studenti zbylých škol. Následující místo podle ESPAD 2007 zaujímá zkušenost

s užíváním léků se sedativním účinkem s 9 %. Vlastní výzkum udává zkušenost s těmito léky u studentů středních škol v Jindřichově Hradci pouze u 3 %. To znamená o šest procent méně než zbylá česká mládež. Podle ESPAD 2007 se dále objevuje zkušenost s užitím halucinogenních hub u 7 % respondentů – vlastní výzkum tuto skutečnost uvádí ve 13 %, tedy o šest procent více než studie. Další zkušeností s nelegálními látkami u české populace mládeže podle ESPAD 2007 je v 7 % užití – čichání rozpouštědel. U vlastního výzkumu s tímto užitím psychoaktivních látek mají zkušenost pouze 2 % jindřichohradeckých středoškoláků – o 5 % méně než zbylá česká mládež. LSD užilo podle ESPAD přibližně 5 %, extázi 4,6 %. Vlastní výzkum ukázal, že v Jindřichově Hradci užila LSD 4 % středoškoláků, tedy o 1 % méně a extázi 4,7 %, což se shoduje se studií. Zkušenost s užíváním heroinu a kokainu má nejméně respondentů, pouze kolem 1 % populace dospívajících, což uvádí studie ESPAD 2007. Vlastní výzkum však zjistil, že mládež navštěvující střední školu v Jindřichově Hradci, má v 1,6 % zkušenost s kokainem, to znamená o necelé procento více. Heroin se v tomto regionu neobjevil vůbec.

Výzkum k bakalářské práci tedy ukázal, že 100 % studentů středních škol v Jindřichově Hradci má zkušenost s alkoholem. S nikotinem udává zkušenost 81 % a se společensky netolerovanými (nelegálními) látkami již zmíněných 63 % z nich, tedy více než 45 %, které udává ESPAD 2007 (5). Tento fakt autorku překvapil.

Výsledky vlastního výzkumu prokázaly skutečnost, že jednotlivé menší regiony se mohou lišit od výsledků studie mapující celou Českou republiku, proto se autorka domnívá, že je nutné tyto menší regiony více prozkoumat a tím zajistit efektivnější prevenci drogové problematiky.

Co se týče frekvence užívání drog, bylo zjištěno, že 24 % studentů s již nabytou zkušeností užilo drogu pouze jednou, převážně ze zvědavosti. 42 % středoškoláků užívá nelegální drogu, především marihuanu, opakovaně, ale ne pravidelně. 19 % respondentů aplikuje návykovou látku pravidelně, nejčastěji opět marihuanu a to kouřením. 15 % dospívajících se rozhodlo drogu již neužívat. Pro autorku je překvapující především fakt, že 19 % studentů se zkušeností s návykovou látkou užívá pravidelně a 15 %, tedy o pouhých 4 % méně studentů, již drogu neužívá.

Z výzkumu také vyplývá, že drtivou většinu respondentů (87 % chlapců a 93 % dívek) k užití nelegálních drog nikdo nenutil. Pokud k takové situaci došlo (u 11 %), na nátlaku se podílel kamarád z party či spolužák ze třídy. Toto autorku překvapilo, domnívala se totiž, že nátlak ze strany vrstevníků k užití společensky netolerovaných látek bude činit alespoň 30 % dané populace.

Dalším zjištěním vyplývajícím z bakalářské práce je, že 64 % jindřichohradeckých středoškoláků při nabídce psychoaktivní látky radikálně odmítne (všechny drogy). 15 % studentů tvrdé drogy taktéž odmítne, ale měkké drogy (marihuanu a hašiš) přijme. Co se týče postoje respondentů k užívání drog jinými lidmi, 20 % návykové látky zavrhuje. 74 % podporuje myšlenku, ať si každý dělá, co chce, je to jeho věc. O drogy se nezajímá pouze 5 % sledované populace.

Zajímavá je však skutečnost, že 64 % středoškolských studentů by potenciální nabídku k získání drogy radikálně odmítlo, ačkoli 63 % z nich již nějakou zkušenost s užitím drogy má.

Příležitostmi, při kterých byla respondentům droga nabídnuta či jimi byla užita, jsou akce s přáteli, diskotéka, hospoda, ulice a dokonce i školní prostředí. Z tohoto je tedy patrné, že vrstevníci mají na jedince skutečně velký vliv. Jeho potřeba zařadit se mezi ně je významná – s tímto tvrzením, tvrzením Vágnerové (32), autorka bezpochyby souhlasí.

Více než 80 % respondentů ví o někom, kdo užívá návykovou látku. Studenti nejčastěji uváděli, že mají povědomí o tom, že jejich kamarád, známý či někdo z příbuzných užívá drogu. O užívání spolužáka ze školy nebo spolužáka ze třídy ví 40 % respondentů. S tou skutečností souvisí i fakt, že právě od známého, kamaráda či spolužáka ze třídy nebo školy by respondenti získali návykovou látku, pokud by chtěli. Pouze 11 % chlapců a 16 % dívek neví, od koho by ji získalo. Tato zjištění taktéž korespondují s názory autorky.

Dalším zjištěnou skutečností je, že více než polovina respondentů nezná nikoho, kdo byl či je na protialkoholickém nebo protidrogovém léčení. Pokud si je vědoma daná populace o léčení, tak se týká někoho ze známých, kamarádů nebo rodiny. Tento fakt

autorku překvapil, domnívala se, že alespoň polovina respondentů ví o někom, kdo byl/je na léčení.

Na závěr výzkum zkoumal volný čas respondentů a bylo zjištěno, že studenti se zkušeností s užitím návykové látky tráví své volné chvíle převážně u počítače, televize nebo v hospodě, což splnilo autorčin předpoklad. Dalšími způsoby trávení volného času dospívajících jsou činnost s počítačem (počítačové hry a internet) a sledování televize (videa, poslech hudby či rozhlasu). Výzkum dále za způsob trávení volného času respondentů označuje návštěvu restauračních zařízení (hospoda, bar, restaurace), diskoték a klubů, kulturních zařízení (divadlo, kino, koncerty), rekreační sportování a četbu knih a časopisů.

6. Závěr

Bakalářská práce se věnuje motivům k užívání návykových látek a jejich rozšířenosti u studentů středních škol v regionu Jindřichův Hradec. Autorka se domnívá, že cíl práce, kterým je zjištění nejčastějších motivů vedoucích k užívání drog, rozšířenosti drog u středoškolských studentů a frekvence užívání drog na středních školách v Jindřichově Hradci, byl splněn. Nejčastějšími motivy jsou zvědavost a touha po neobvyklých zážitcích, neschopnost vyřešit jinak svůj problém či životní těžkosti, nuda a snaha vyrovnat se kamarádovi. Zkušenosti s alkoholem má 100 % studentů, s nikotinem 81 % a se společensky netolerovanými látkami 63 % studentů středních škol v Jindřichově Hradci. Respondenti, kteří užili drogu, mají zkušenost především s marihuanou (62,5 %), halucinogenními houbami (13 %) a hašišem (10 %). Co se týče frekvence užívání drog, bylo zjištěno, že 24 % studentů s již nabytou zkušeností užilo pouze jednou; 42 % opakovaně, ale ne pravidelně; 19 % pravidelně a 15 % již neužívá.

Pro výzkum bakalářské práce byly stanoveny celkem tři hypotézy. První hypotéza zněla, že motivy studentů k užívání drog jsou stejné na gymnáziu, středním odborném učilišti a střední škole. Hypotéza byla potvrzena na základě skutečnosti, že odpovědi respondentů se nikterak nelišily u jednotlivých typů studovaných škol.

Druhá hypotéza, že studenti mají četnější zkušenost s užíváním drog než studentky, byla potvrzena, a to na základě faktu, že 68 % chlapců a 60 % dívek užilo nelegální látku. Tedy o 8 % více chlapců nežli dívek.

Třetí byla hypotéza, že studenti středního odborného učiliště mají četnější zkušenost užívání drog než studenti gymnázia. Zmíněná hypotéza byla potvrzena zjištěním, že 79 % chlapců z učiliště a 64 % chlapců z gymnázia užilo psychoaktivní látku. Čili studenti středního odborného učiliště mají o 15 % četnější zkušenosti s užitím drogy než studenti z gymnázia.

Bakalářská práce a její výsledky budou poskytnuty vedením zúčastněných středních škol, které tím získají informace o dění na svých školách v oblasti drogové problematiky.

Podle autorky je přínosem práce především zmapování drogové situace na středních školách v Jindřichově Hradci. To má poměrně zásadní význam pro přizpůsobování drogové prevence konkrétní situaci v tomto mikroregionu, kde doposud výzkum zaměřený na tento region nebyl proveden. Proto autorka volila tuto práci na základě požadavku některých středních škol a domnívá se, že bakalářská práce má tedy i praktický dopad.

7. Seznam použitých zdrojů

- (1) ADAIR, John. *Efektivní motivace*. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2004. 184 s. ISBN 80-86851-00-1.
- (2) BAŠTECKÁ, Bohumila, GOLDMANN, Petr. *Základy klinické psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 440 s. ISBN 80-7178-550-4.
- (3) BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle CSN ISO 690 a CSN ISO 690-2: část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla*. Verze 3.3, [online]. 11.11.2004 [citováno 2009-10-27]. Dostupné z: <http://www.boldis.cz/citace/citace.pdf>.
- (4) BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle CSN ISO 690 a CSN ISO 690-2: část 2 – Citace: modely a příklady u jednotlivých typů dokumentů*. Verze 3.0, [online]. 11.11.2004 [citováno 2009-10-27]. Dostupné z: <http://www.boldis.cz/citace/citace.pdf>.
- (5) CSÉMY, Ladislav, CHOMYNOVÁ, Pavla, SADÍLEK, Petr. *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách Česká republika, 2007 (ESPAD)*. [online]. 2008. [cit.2009-12-6]. Dostupné z: <http://img.sidliste.cz/download/ESPAD-2007.pdf>
- (6) CSÉMY, Ladislav, SADÍLEK, Petr, SOVINOVÁ, Hana. Pití alkoholu a užívání drog u dospívajících v ČR. In: *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence: 4.odborný seminář 6.-8.října 2003, SZÚ Praha*. Praha: Free Teens Press, 2003. Kapitola 2, s. 43-55. ISBN 80-902898-3-5.
- (7) HAMPL, Karel. Léky vyvolávající závislost. In: *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. Kapitola 3/7, s 187-192. ISBN 80-86734-05-6.

- (8) HAMPL, Karel. Těkavé látky. In: *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. Kapitola 3/8, s 193-199. ISBN 80-86734-05-6.
- (9) HONZÁK, Radkin, a kol. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Galén, 2006. 132 s. ISBN 80-7262-377-X a Praha: Karolinum, 2006. 132 s. ISBN 80-246-1138-4.
- (10) KALINA, Kamil, a kol. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. 319 s. ISBN 80-86734-05-6.
- (11) KALINA, Kamil, a kol. *Drogy a drogové závislosti 2: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. 343 s. ISBN 80-86734-05-6.
- (12) KALINA, Kamil, a kol. *Základy klinické adiktologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 392 s. ISBN 978-80-247-1411-0.
- (13) KOZLOVÁ, Lucie, KUBELOVÁ, Veronika. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. 2. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2009. 55 s. ISBN 978-80-7394-155-0.
- (14) KOZLOVÁ, Lucie. *Výzkum v sociální oblasti*. [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta. [citováno 2010-01-06]. Dostupné z: <http://www.eamos.cz/amos/ksb/externi/ksb_305/index.htm>.
- (15) KŘÍŽ, Josef. *Duševní poruchy a poruchy chování u dětí a mladistvých*. 2. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2004. 127 s. ISBN 80-7040-724-7.

- (16) KŘÍŽ, Josef. *Vybrané kapitoly ze soudní psychiatrie*. 2. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2004. 50 s. ISBN 80-7040-709-3.
- (17) LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac., doplněné vyd. Praha: Grada Publishing, 1998. 344 s. ISBN 80-7169-195-X.
- (18) LEJČKOVÁ, Pavla, MRAVČÍK, Viktor, RADIMECKÝ, Josef. *Srovnání užívání drog a jeho dopadů v krajích České republiky v roce 2002: situační analýza v širším demografickém a socioekonomickém kontextu*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2004. 94 s. ISBN 80-86734-14-5.
- (19) MIKŠÍK, Oldřich. *Psychologické teorie osobnosti*. 2. přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 269 s. ISBN 978-80-246-1312-3.
- (20) MRAVČÍK, Viktor, a kol. *Výroční zpráva o stavu drog v České republice v roce 2003*. Praha: Úřad vlády ČR, 2004. 85 s. ISBN 80-86734-25-0.
- (21) MINAŘÍK, Jakub. Opioidy a opiáty. In: *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. Kapitola 3/2, s 159-163. ISBN 80-86734-05-6.
- (22) MINAŘÍK, Jakub. Stimulancia. In: *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. Kapitola 3/3, s 164-168. ISBN 80-86734-05-6.
- (23) MINAŘÍK, Jakub, PÁLENÍČEK, Tomáš. MDMA a jiné drogy „technoscény“. In: *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. Kapitola 3/9, s 200-204. ISBN 80-86734-05-6.

- (24) MIOVSKÝ, Michal. Halucinogenní drogy. In: *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. Kapitola 3/4, s 169-173. ISBN 80-86734-05-6.
- (25) NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Academia, 2003. 336 s. ISBN 80-200-0628-1.
- (26) NAKONEČNÝ, Milan. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2003. 507 s. ISBN 80-200-0993-0.
- (27) PETR, Petr, a kol. *Prolegomena k farmakologii drogových závislostí*. 2. doplň. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. 64 s. ISBN 80-86708-31-4.
- (28) RADIMECKÝ, Josef. *Zapojování blízkých osob do léčby uživatelů drog v podmínkách terapeutické komunity*. Děčín, 2008. 145 s. Práce byla obhájena v roce 2008 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Školitel disertační práce Doc. PhDr. Eva Šotolová, Ph. D.
- (29) ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 5. rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 200 s. ISBN 978-80-247-1174-4.
- (30) SANANIM. *Drogy: otázky a odpovědi: příručka pro rodinné příslušníky a pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2.
- (31) TUČEK, Jan, CHODURA, Vladimír. *Psychiatrie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2005. 90 s. ISBN 80-7040-786-7.

(32) VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 356 s. ISBN 80-246-0841-3.

(33) VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozšířené a přepracované vyd. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

(34) VODÁČKOVÁ, Daniela, a kol. *Krizová intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 544 s. ISBN 80-7178-696-9.

(35) ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 95 s. ISBN 80-244-0709-4.

(36) ZSF JU V ČB. *Akademický rok 2007/2008*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2007. 367 s.

8. Klíčová slova

Droga

Gymnázium

Motiv

Potřeba

Střední odborné učiliště

Střední zdravotnická škola

Student

Užívání

9. Přílohy

Příloha1: dotazník

Příloha 1:

Dobrý den,

jmenuji se Alice Klimešová, jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity a pracuji na bakalářské práci, ve které se zabývám problematikou motivů vedoucích studenty středních škol k užívání drog.

Byla bych velmi ráda, kdybyste se podílel(a) na výzkumu této problematiky, a to vyplněním tohoto **anonymního** dotazníku. Získané informace budou sloužit pouze k účelům mé bakalářské práce a nebudou dále předávány.

Děkuji Vám za čas, který věnujete mému dotazníku.

1) KDE TRVALE ŽIJEŠ?

- A) obec či město do 2.000 obyvatel
- B) město do 5.000 obyvatel
- C) město od 5.000 do 10.000 obyvatel
- D) město od 10.000 do 50.000 obyvatel
- E) město od 50.000 do 100.000 obyvatel
- F) město nad 100.000 obyvatel

2) JSI:

- A) muž
- B) žena

3) ŽIJEŠ V RODINĚ KDE RODIČE:

- A) spolu žijí jako manželé (druh s družkou)
- B) se rozvedli
- C) otec zemřel
- D) matka zemřela
- E) žijí v rodině s nevlastním otcem
- F) žijí v rodině s nevlastní matkou
- G) žijí v neúplné rodině (s jedním z rodičů)
- H) žijí v jiné než rodinné péči (u prarodičů, příbuzných apod.)
- I) žijí v ústavu
- J) v současné době již s rodiči trvale nebydlím

4) KOLIK TI JE LET?

- A) 16-17 let
- B) 18-19 let
- C) 20 a více let
- D) jiný věk

5) TVŮJ OTEC MÁ DOKONČENÉ VZDĚLÁNÍ:

- A) základní
- B) je vyučen
- C) má maturitu
- D) vysokoškolské
- E) nevím
- F) otce neznám

6) TVOJE MATKA MÁ DOKONČENÉ VZDĚLÁNÍ:

- A) základní
- B) je vyučen
- C) má maturitu
- D) vysokoškolské

- E) nevím
- F) matku neznám

7) BĚHEM STUDIA ŽIJEŠ:

- A) u rodičů
- B) na internátě
- C) v dětském domově
- D) u příbuzných
- E) v podnájmu
- F) sám

8) OD KOHO ČI Z JAKÝCH ZDROJŮ ZÍSKÁVÁŠ NEJVÍCE INFORMACÍ O DROGÁCH?

- A) od rodičů
- B) sourozenců
- C) kamarádů(-dek)
- D) ve škole
- E) ve sdělovacích prostředcích (rozhlas, televize, tisk...)
- F) na internetu
- G) od partnera(-rky)

9) OCHUTNAL/A JSI ALKOHOL?

- A) ano (vepiš kolik Ti bylo let).....
- B) ne doposud jsem žádný alkoholický nápoj neochutnal/a

10) KDO TI ALKOHOL PODAL?

- A) rodiče
- B) prarodiče
- C) sourozenec
- D) kamarád
- E) spolužák/čka ze třídy
- F) spolužák/čka ze školy
- G) jiný příbuzný
- H) partner(-rka)
- I) někdo známý
- J) jiná osoba (vepiš kdo)

11) KDE KONZUMUJEŠ ALKOHOL:

Vepiš prosím, kde (venku, doma, bar, herna, hospoda... aj.)

12) JAKÝ ALKOHOL TI CHUTNÁ?

- A) nechutná mi žádný
- B) vepiš druh (pivo, víno, destiláty/tvrdý alkohol)

13) JAK ČASTO ALKOHOL PIJEŠ?

- A) vůbec
- B) denně
- C) několikrát týdně
- D) jednou týdně
- E) vícekrát měsíčně
- F) jednou měsíčně
- G) jinak (vepiš jak)

14) KOUŘÍŠ TABÁKOVÉ VÝROBKY?

- A) pouze při určité příležitosti (hospoda, oslava, diskotéka apod.)
- B) denně do 5ti cigaret

- C) víc jak 5 cigaret denně
- D) kouřil/a jsem, ale již nekouřím
- E) zkusil/a jsem, ale nekouřím
- F) nikdy jsem to nezkusil/a (pokračuj otázkou č. 16)

15) V KOLIKA LETECH JSI ZKUSIL/A TABÁKOVÝ VÝROBEK? vepiš věk

16) ZKUSIL/A JSI NĚKDY NĚJAKOU DROGU (kromě alkoholu, tabáku, aj.)

- A) Ano – marihuana (vepiš věk)
 - hašiš (vepiš věk)
 - extáze (vepiš věk)
 - LSD / trip (vepiš věk)
 - přírodní drogy (houby, aj.) -(vepiš věk)
 - pervitin (vepiš věk)
 - heroin (vepiš věk)
 - braun (vepiš věk)
 - kokain (vepiš věk)
 - léky (užívání aniž by mi něco bylo – bolesti, aj.) (vepiš věk)
 - organická rozpouštědla – čichání (ředidla, lepidla, barvy aj.).....
 - v kombinaci s alkoholem
 - jiné (vepiš věk a jakou drogu)

B) Ne

17) POKUD JSI ZKUSIL NĚJAKOU DROGU (KROMĚ ALKOHOLU A CIGARET), PROČ K TOMU DOŠLO?

- A) ze zvědavosti
- B) na radu kamaráda(dky)
- C) z vlastního rozhodnutí
- D) v životní krizi nebo nesnázích
- E) z nudy
- F) kvůli partnerovi(-rce)
- G) z obavy zesměšnění/méněcennosti v partě
- H) z „frajeřiny“
- I) byla mi nabídnuta spolužákem (ve škole)
- J) byla mi nabídnuta kamarádem jinde ve škole (např. na diskotéce, v klubu, na rokovém koncertu)
- K) byla mi nabídnuta člověkem, kterého osobně neznám
- L) byla mi nabídnuta v rodinném prostředí
- M) byla mi nabídnuta v restauračním zařízení
- N) byla mi nabídnuta na mejdanu
- O) jiný důvod (vepiš)
- P) nemám zkušenosti se žádnou drogou

18) POKUD JSI UŽIL DROGU KVŮLI KOMU (na čí popud):

- A) někomu z rodičů
- B) někomu ze sourozenců
- C) jinému příbuzného
- D) spolužákovi ze třídy
- E) spolužákovi ze školy
- F) kamarádovi z party
- G) známému
- H) dealerovi
- I) sobě
- J) partnerovi(-rce)
- K) nevím
- L) neužil/a jsem drogu

19) NUTIL TĚ NĚKDO K UŽÍTÍ DROGY?

A) ne

B) ano

- 1) někdo z rodičů
- 2) někdo ze sourozenců
- 3) jiný příbuzného
- 4) spolužák ze třídy
- 5) spolužák ze školy
- 6) kamarád z party
- 7) známý
- 8) dealer
- 9) partner(-ka)
- 10) někdo jiný (vepiš kdo)

20) UŽIL/A JSI NĚJAKOU DROGU OPAKOVANĚ?

A) ne

B) ano, ale ne pravidelně

C) ano, pravidelně

- 1) denně (vepiš jakou drogu)
- 2) několikrát týdně (vepiš jakou drogu)
- 3) jednou týdně (vepiš jakou drogu)
- 4) vícekrát měsíčně (vepiš jakou drogu)
- 5) jednou měsíčně (vepiš jakou drogu)

D) užíval/a jsem, ale již neužívám (vepiš jakou drogu)

21) JAKÝM ZPŮSOBEM JSI DROGU UŽIL/A:

- A) šňupáním (vepiš jakou drogu)
- B) pitím (vepiš jakou drogu)
- C) polykáním/žvýkáním (vepiš jakou drogu)
- D) čicháním (vepiš jakou drogu)
- E) kouřením (vepiš jakou drogu)
- F) injekčně (vepiš jakou drogu)
- G) jiné užití (vepiš jakou drogu a jak)
- H) neužil/a jsem drogu

22) PŘI JAKÝCH PŘÍLEŽITOSTECH TI BYLA DROGA NABÍDNUTA:

- A) na diskotéce
- B) na sportovišti
- C) ve škole, na školní akci
- D) doma
- E) hospodě či jiné restaurační zařízení
- F) na akci s přáteli
- G) na ulici
- H) jiné (vepiš jaké)
- I) nebyla mi nabídnuta

23) PŘI JAKÝCH PŘÍLEŽITOSTECH JSI UŽIL/A DROGU:

- A) na diskotéce
- B) na sportovišti
- C) ve škole, na školní akci
- D) doma
- E) hospodě či jiné restaurační zařízení
- F) na akci s přáteli
- G) na ulici

- H) jiné (vepiš jaké)
I) neužil/a jsem drogu

24) OD KOHO BYS ZÍSKAL/A DROGU:

- A) kamarád(ka) z party
B) někdo známý
C) spolužák(čka) ze třídy
D) spolužák ze školy
E) rodiče
F) sourozenec
G) jiný příbuzný
H) partnera(-rky)
I) někdo jiný (vepiš kdo)
J) nevím

25) POKUD BY TI NĚKDO NABÍZEL DROGU (KROMĚ ALKOHOLU A CIGARET), TAK JÍ:

- A) radikálně odmítneš (všechny drogy)
B) tvrdě odmítnu, měkké drogy (marihuana, hašíš) přijmu
C) přijmeš, ale vyhodíš
D) přijmeš, neužiješ, ale uschováš „ pro strýčka Příhodu“
E) přijmeš, neužiješ, ale nabídneš kamarádovi/kamarádce
F) přijmeš a užiješ
G) přijmeš, užiješ a požádáš o další
H) nevím

26) VÍŠ O NĚKOM, KDO V SOUČASNÉ DOBĚ UŽÍVÁ (KROMĚ ALKOHOLU A CIGARET)

- A) někdo z rodičů
B) někdo ze sourozenců
C) jiný příbuzný
D) spolužák(-kyně) ze třídy
E) spolužák(-kyně) ze školy
F) kamarád(-ka) z party
G) známý
H) partner(-rka)
I) nevím

27) UŽÍVÁNÍ DROG JINÝMI LIDMI:

- A) zavrhuji
B) ať si každý dělá co chce, je to jeho věc
C) schvaluji
D) schvaluji a když bude příležitost, sám(-a) to zkusím
E) o drogy se nezajímám

28) ZNÁŠ NĚKOHO, KDO JE NEBO BYL NA PROTIALKOHOLICKÉM NEBO PROTITOXIKOMANICKÉM LÉČENÍ:

- A) z rodiny
B) z příbuzných
C) ze školy
D) z kamarádů
E) ze známých
F) partner(-rka)
G) neznám

29) O KTERÝCH VLASTNOSTECH A JEVECH SI MYSLÍŠ, ŽE VEDOU LIDI K BRANÍ DROG:

- A) touha po neobvyklých zážitcích
- B) snaha vyrovnat se známé osobnosti
- C) snaha vyrovnat se kamarádovi(-dce)
- D) jít tzv. s dobou
- E) slabá vůle
- F) nuda
- G) neschopnost vyřešit jinak svůj problém, životní těžkosti
- H) nevyrovnanost
- I) snaha dodat si odvahu
- J) snaha být tzv. „nad věcí“
- K) obava, aby se mi ostatní z party nesmáli, že se bojím drogy
- L) nevím, nemám vlastní názor

30) SVŮJ VOLNÝ ČAS PŘEVÁŽNĚ TRÁVÍM:

- A) rekreační sportováním
- B) výkonnostním nebo vrcholovým sportem s pravidelnými soutěžemi
- C) turistikou – pohybem v přírodě
- D) četbou knih a časopisů
- E) sledováním televize a videa, poslechem rozhlasu či hudby
- F) činností s počítačem, počítačové hry a internet
- G) návštěvou kulturních zařízení (divadlo, kino, koncerty)
- H) zahálkou nic neděláním-nudím se
- I) návštěvou restauračních zařízení (restaurace, hospoda, bar...)
- J) návštěvou diskoték a klubů
- K) ve veřejných prostorech (nádraží, podchody, ulici, pasáže)
- L) sprejerstvím
- M) doplňkovým studiem (kurzy jazyků, lidová škola, kroužky)
- N) činností ve společenských skupinách, sdruženích a spolcích (Junák, Sokol, dobrovolní hasiči...)
- O) pomocí doma, dobrovolnictvím
- P) myslivostí, rybařením, jezdeckvím
- Q) jinou činností (vepiš jakou)